

Satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalan mahdollisen laajentamisen markkinavaikutuksista Suomessa

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:29

Jari Muikku ja Timo Argillander

Satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalan mahdollisen laajentamisen markkinavaikutuksista Suomessa

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:29

Jari Muikku ja Timo Argillander

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

www.minedu.fi/julkaisut

Taitto / Ombrytning: Valtioneuvoston hallintoyksikkö / Statsrådets förvaltningsenhet, Erja Kankala

ISBN 978-952-263-419-1 (PDF)

ISSN 1799-0351 (verkkojulkaisu)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja/

Undervisnings- och kulturministeriets 2016:29

Sisältö

1 Johdanto	5
1.1 Tausta	5
1.2 Tavoitteet	5
1.3 Toteutustiedot	6
1.4 Raportin rakenne	6
2 AV-alaan vaikuttava lainsäädäntö	8
2.1 Euroopan unionin säädökset	8
2.2 Muu audiovisuaaliseen alaan vaikuttava lainsäädäntö	9
3 Satelliitti- ja kaapelidirektiivi	10
3.1 Keskeinen sisältö	10
3.2 Keskeisiä käsitteitä	11
3.3 Direktiivin liiketoiminnallinen ja tekninen tausta	12
3.4 Sidosryhmät, joihin direktiivi vaikuttaa	16
3.5 Toimivuus markkinoilla tähän saakka	17
4 AV-markkinoiden kehitys: vaikutus satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalaan	18
4.1 Keskeisimmät trendit	18
4.2 Suomen av-markkinoiden kehitys	22
5 Direktiivin soveltamisalan mahdollinen laajentaminen: alkuperäinen lähetystoiminta	23
5.1 Muulla kuin satelliittipohjaisella lähetysteknologialla tapahtuva alkuperäinen rajat ylittävä lineaarinen lähettäminen	23
5.2 Lähettäjäryitysten ei-lineaarinen ohjelmien välittäminen	27
5.3 Uudet toimijat	28
5.4 Yhteenveto: alkuperäinen lähetystoiminta	31
6 Direktiivin soveltamisalan mahdollinen laajentaminen: edelleen lähettäminen	35
6.1 Muun kuin kaapelin kautta tapahtuva edelleen lähettäminen	35
6.2 Tv-yhtiöiden uusien toimintamallien liittäminen osaksi edelleen lähettämistä (catch-up, on-demand)	36
6.3 Edelleen lähettäjien uudet toimintamallit	38
6.4 Alkuperämaaperiaatteen soveltaminen rajat ylittävään edelleen lähettämiseen	39
7 Radio	41
7.1 Lähtökohdat	41
7.2 Vaikutukset Suomen markkinoilla	42
8 Yhteenveto ja johtopäätökset	44
8.1 Toimijoiden näkemykset	44
8.2 Direktiivilaajennuksen vaikutukset	45
8.3 Johtopäätökset	46
Kuvailulehti	47
Presentationsblad	48

1 Johdanto

1.1 Tausta

Euroopan yhteisöjen neuvoston vuonna 1993 antama satelliitti- ja kaapelidirektiivi¹ koskee televisiolähetysten oikeuksien hallinnointia satelliitin välityksellä tapahtuvassa lähettämisessä sekä televisiolähetysten edelleen lähettämistä kaapelitelevisiolähettyksinä. Direktiivi koskee myös radiolähettyksiä. Euroopan komissio järjesti syksyn 2015 aikana avoimen kuulemisen² direktiivin mahdollisista uudistamistarpeista, mutta ei ollut vielä julkaissut asiaa koskevia kannanottoja tämän raportin kirjoittamisen aikana.

Suomessa opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut asiaa koskevan taustamuistion³ ja eduskunnan sivistysvaliokunta on keskustellut asiasta⁴. Kannanotossaan sivistysvaliokunta katsoo, että direktiivin soveltamisalan mahdollisen laajentamisen vaikutuksista kotimaiselle av-teollisuudelle ja av-aineistojen saatavuudelle Suomessa tulee valmistella kattava vaikutusarvio.

Edellä sanotun pohjalta opetus- ja kulttuuriministeriö päätti teettää selvityksen, jossa arvioidaan sivistysvaliokunnan asettamien kysymysten lisäksi ministeriön taustamuistiossa esitettyjä käsityksiä ja joka tarjoaa aineistoa mahdollisten asiaa koskevien neuvottelujen tueksi Euroopan Unionissa.

Samaan aikaan on käynnissä muunkin av-markkinoihin vaikuttavan eurooppalaisen lainsäädännön, kuten av-palveludirektiivin uudistaminen. Tässä raportissa keskitytään kuitenkin nimenomaan satelliitti- ja kaapelidirektiivin mahdollisten muutosten vaikutusten arviointiin, mutta huomioidaan myös muun aiheeseen liittyvän lainsäädännön ja trendien vaikutusta markkinoiden kehitykseen kokonaisvaltaisen kuvan saavuttamiseksi.

1.2 Tavoitteet

Raportin päätavoitteena on tuottaa jäsennelty arvio direktiivin mahdollisen laajentamisen markkinavaikutuksista käytännön liiketoiminnan tasolla kotimaiselle av-teollisuudelle ml. televisiolähetystoimintaa harjoittaville lähettäjäyrityksille ja kuluttajien näkökulmasta av-

---

1 Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi 93/83/ETY tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta

2 <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/contributions-and-preliminary-trends-public-consultation-review-eu-satellite-and-cable>

3 OKM2015-00185

4 Pöytäkirja SuVP 35/2015 vp, kohta 10

aineistojen saatavuudelle Suomessa. Direktiivi koskee myös radiotoimintaa, jonka osalta vaikutuksia arvioidaan raportissa erikseen.

Selvitystyön alatavoitteita ovat:

1. Alkuperäisen lähetystoiminnan osalta arvioidaan, mitä vaikutuksia olisi, jos:

- alkuperäinen tv-lähetystoiminta tapahtuu muulla kuin satelliittipohjaisella lähetysteknologialla
- alkuperämaaperiaate ulotetaan koskemaan myös televisiolähetysten lineaarista lähettämistä internetissä
- direktiivi ulotetaan koskemaan lähettäjäyritysten uusia palveluja kuten catch-up-palveluja
- direktiivi ulotetaan koskemaan kaikkea av-sisältöjen saataville saattamista (ml. video-on-demand-palvelut).

2. Edelleen lähettämisen osalta arvioidaan, mitä vaikutuksia olisi, jos:

- lineaaristen televisiolähetysten edelleen lähettäminen tapahtuu muun kuin kaapelin kautta lineaarisesti
- edelleen lähettäminen kattaa myös alkuperäisen lähettäjäyrityksen uudet palvelut kuten catch-up-palvelut
- edelleen lähettäjä liittyy lähetykseen mukaan uusia palveluja kuten verkkotallennuspalvelun ja automaattisia tekstitystoimintoja
- alkuperämaaperiaatetta sovelletaan myös rajat ylittävään edelleen lähettämiseen.

1.3 Toteutustiedot

Selvitystyön ovat tehneet joulukuun 2015 ja kesäkuun 2016 välisenä aikana Digital Media Finland Oy:n konsultit Jari Muikku ja Timo Argillander.

Hankkeen aloitustilaisuus pidettiin opetus- ja kulttuuriministeriössä 15.12.2015. Selvitystyön välituloksia esiteltiin ja niistä keskusteltiin 2.3.2016 pidetyssä työpajassa, johon osallistui 10 alan keskeisiä toimijaryhmiä edustavaa henkilöä.

Selvitystyössä on käytetty pääasiassa julkisesti saatavilla olevia kirjallisia lähteitä. Lisäksi tekijät suorittivat tiedonhankintaa täydentäviä täsmähaastatteluja eri osa-alueiden toimialajärjestöjen ja johtavien yritysten edustajien kanssa.

Raportissa esitetyt näkemykset ja tulkinnat ovat raportin kirjoittajien omia, ellei toisin ole mainittu. Työn taustalla olevat kirjoittajien markkinäkäsitykset perustuvat pitkäaikaiseen ja laajaan kokemukseen media-alalta, ja erityisesti lukuisten alan yritysten ja järjestöjen kanssa tehtyyn konsultointityöhön. Asiakassuhteiden luottamuksellisuuden vuoksi eri yritysten liiketoimintaan liittyviä yksityiskohtia ei ole yksilöity, vaan näkemykset on esitetty yleisellä tasolla.

1.4 Raportin rakenne

Luvussa 2 esitellään av-alaan vaikuttava EU- ja kansallinen lainsäädäntö. Luvussa 3 esitellään satelliitti- ja kaapelidirektiivin keskeinen sisältö, siihen vaikuttavan teknisen ja

liiketoiminnallisen taustan kehitys, sidosryhmät, joihin direktiivi vaikuttaa, sekä esitetään yleisen tason arviointi direktiivin toimivuudesta tähän saakka.

Luvussa 4 käsitellään av-markkinoiden kehittymistä ja sen vaikutusta satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalaan. Lisäksi luvussa on esitetty Suomen markkinoita koskevat keskeiset avainluvut.

Luvuissa 5 ja 6 esitellään ja analysoidaan yhteensä seitsemän eri direktiivin soveltamisalan laajennusvaihtoehtoa. Kustakin vaihtoehdosta esitetään kolme seikkaa: mistä on kysymys, miten se vaikuttaisi EU-markkinoihin ja miten se vaikuttaisi Suomen markkinoihin.

Luvussa 7 käsitellään radiolähtämistä koskevia kysymyksiä.

Luvussa 8 esitetään johtopäätökset ja suositukset.

2 AV-alaan vaikuttava lainsäädäntö

Tässä luvussa tehdään tiivis katsaus audiovisuaaliseen alaan vaikuttaviin säädöksiin.

2.1 Euroopan unionin säädökset

Euroopan unionin tasolla audiovisuaalisen alan toimintaan vaikuttaa erityisesti audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi, jäljempänä AV-direktiivi (2010/13/EU)⁵, joka sisältää mm. alkuperämaan periaatteen, säännökset alaikäisten suojelusta, mainonnan määrästä ja tuotesijoittelusta, eurooppalaiselle sisällölle varattavasta lähetyksistä sekä velvoitteen lähettää yhteiskunnallisesti tärkeiksi listatut lähetykset ilmaiskanavilla. Suomessa AV-direktiivi on toteutettu pääsääntöisesti direktiivin minimivaatimusten mukaisesti eikä ole säädetty EU:n minimitasoa tiukempia säännöksiä.

Taajuuksien sääntelyä EU-tasolla ohjaavat ns. puitedirektiivi eli sähköisen viestinnän sääntelyjärjestelmä (2002/21/EY) ja ns. valtuutusdirektiivi eli sähköisiä viestintäverkkoja ja -palveluja koskevat valtuutukset (2002/20/EY). Näiden direktiivien keskeistä sisältöä ovat viestintäverkkojen teknologiariippumattomuus, taajuuksien jakamisen menettelyt, mahdollisuus maksujen perimiseen kansallisin päätöksin sekä ns. huomattavan markkinavoiman sääntely. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/61/EU koskee toimenpiteitä nopeiden sähköisten viestintäverkkojen käyttöönoton kustannusten vähentämiseksi.

Lisäksi Euroopan parlamentti ja komissio hyväksyivät vuonna 2012 ensimmäisen radio- ja taajuuspoliittisen ohjelman puitedirektiivin mahdollistamalla tavalla. Yleispalveludirektiivi (2002/22/EY) eli direktiivi yleispalvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen alalla puolestaan säätää mm. must carriage eli siirtovelvoitteesta. Keskeisiä tekijänoikeussäännöksiä on tekijänoikeusdirektiivissä (2001/29/EY) eli direktiivissä tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tietyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa.

EU-komissio antoi 9.12.2015 verkkosisältöpalveluiden siirrettävyyttä koskevan asetus ehdotuksen COM(2015)626 (ns. portability- eli siirrettävyysasetus). Asetuksen tarkoituksena on mahdollistaa se, että henkilö, joka on hankkinut verkkosisältöpalvelun kotimaassaan, voisi käyttää palvelua myös oleskellessaan väliaikaisesti toisessa jäsenvaltiossa (portability). Asetus koskee sekä audiovisuaalisia sisältöpalveluita että muita sisältöpalveluita.

---

⁵ Komissio julkaisi 25.5.2016 ehdotuksen direktiivin päivittämiseksi. Merkittävintä siinä on tämän raportin kannalta ehdotus, jonka mukaan verkossa toimivilla av-tilauspalveluilla tulisi olla tv-yhtiöiden tapaan vähintään 20 % eurooppalaista sisältöä tarjonnassaan. Ehdotuksessa lisätään myös mainonnan sijoittelun joustavuutta. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1873_fi.htm

Asetus ei sen sijaan oikeuta henkilöä hankkimaan siirrettävää verkkosisältöpalvelua toisesta jäsenvaltiosta (cross-border).

2.2 Muu audiovisuaaliseen alaan vaikuttava lainsäädäntö

Audiovisuaalisen alan toimintaympäristöön vaikuttavat viestintäpolitiikan ja siihen liittyvän lainsäädännön lisäksi monet muut julkisen vallan säädökset ja linjaukset, jotka koskevat muun muassa talous- ja sosiaalipolitiikkaa. Esimerkiksi viimeksi mainitun puitteissa säädellään alkoholin, rahapelien ja muiden vastaavien tuoteryhmien mainontaa.

Televisiota koskeva lainsäädäntö on pääosin erillään lehti- ja verkkomediaa koskevasta lainsäädännöstä. Liikkuvan kuvan sisältöjen nopea yleistyminen verkkomediassa tuo sääntelyongelman, sillä television sääntely on monilta osiltaan tarkempaa kuin verkkomedian. Lisäksi verkkomedian kansainvälisestä luonteesta johtuen palvelun tarjoaja ja käyttäjä voivat sijaita eri valtion alueella, mikä vaikuttaa sovellettavaan lainsäädäntöön. Eri media-muotojen yhdentyminen ja toimialarajojen hämärtyminen vaikuttaa myös kilpailuoikeudellisiin tarkasteluihin esimerkiksi mainonnan osalta, jos samoilla markkinoilla toimivien yritysten toimintaa säännellään eri tavoin.

Kaiken kaikkiaan perinteiseen lineaariseen televisiotoimintaan sovelletaan huomattavasti tiukempaa sääntelyä kuin ei-lineaariin eli on-demand-videopalveluihin. Tv-toimintaan sovelletaan muun muassa mainontaa koskevaa erityissääntelyä (esim. alkoholi, alaikäisten suojelu ja aikarajoitukset) sekä eurooppalaisia ohjelmistoja koskevia kiintiöitä. Myös yhteiskunnallisesti merkittäviä tapahtumia koskevia yksino oikeuksia koskeva sääntely kohdistuu ainoastaan perinteiseen lineaariseen tv-toimintaan.

On-demand-videopalveluihin sovelletaan puolestaan erillisiä alaikäisten suojelua ja eurooppalaisen ohjelmiston edistämistä koskevia säännöksiä, jotka ovat lineaariseen televisiotoimintaan kohdistuvaa sääntelyä lievempiä. On-demand-videopalvelujen tarjoajien ei esimerkiksi tarvitse noudattaa eurooppalaisia ja itsenäisten tuotantoyhtiöiden kiintiöitä koskevia säännöksiä tai mainonnan aikarajoituksia.

Suomen lainsäädännön keskeisimmät audiovisuaalista alaa säätelevät säädökset on lueteltu alla olevassa taulukossa:

Taulukko 1. Keskeiset audiovisuaalista alaa säätelevät kansalliset lait

Säädös	Keskeiset sisällöt
Tietoyhteiskuntakaari (917/2014)	Sähköisen viestinnän palvelujen tarjonta ja käyttö Viestintäverkkojen ja -palvelujen saatavuus Radiotaajuuksien tehokas ja häiriötön käyttö Sähköisen viestinnän luottamuksellisuus ja yksityisyyden suoja
Tekijänoikeuslaki (404/1961)	Tekijänoikeus ja lähioikeudet, ml. lähettäjäyrityksen signaali oikeus sekä televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluita koskeva sopimuslisenssisäännös (tekijänoikeuslain 25 l §) (607/2015)
Yleisradiosta annettu laki (1380/1993)	Yleisradion tehtävät ja valvonta

Lisäksi yhtiöiden toimintaan vaikuttavat mm. perustuslain säännökset sananvapaudesta ja elinkeinonvapaudesta.

3 Satelliitti- ja kaapelidirektiivi

3.1 Keskeinen sisältö

Satelliitti- ja kaapelidirektiivi (93/83/ETY) koskee televisiolähetysten rajat ylittävää lähettämistä satelliitin välityksellä ja televisiolähetysten edelleen lähettämistä kaapelin kautta. Direktiivin perimmäisenä tarkoituksena on ollut edesauttaa eurooppalaisten tv-markkinoiden muodostamista siten, että se on luonut puitteet mahdollisimman yksinkertaiselle tekijän- ja lähioikeuksien lisensoinnille.

Direktiivin johdantokappaleessa 3 on todettu, että direktiivin tavoitteet ovat monita- hoisia eli poliittisia, taloudellisia, sosiaalisia, kulttuurisia ja oikeudellisia. Tämän vuoksi myös sen soveltamisalan mahdollisen laajentamisen arvioinnissa tulee ottaa huomioon nämä näkökohdat.

Direktiivin säätämistä edelsi tilanne, jossa eurooppalaisten tv-markkinoiden synty- mistä hidastivat joidenkin kansallisten tekijänoikeutta koskevien säännösten eroavuudet sekä oikeudellinen epävarmuus. Esimerkiksi oikeuksien lisensointi tapahtui perinteiseen tapaan maakohtaisesti. Useampaan maahan samanaikaisesti kohdistettu satelliittilähettäminen aiheutti tilanteen, jossa yhtäältä oikeuksien maakohtaisesta sopimisesta syntyi huomattavia transaktiokustannuksia, ja toisaalta oikeudenomistajat katsoivat, että heillä oli riski jäädä ilman korvauksia. Yksittäiset yksinoikeuksien omistajat pystyivät lisäksi estämään teoksien käytön niin halutessaan. Ohjelmien edelleen lähettäjät eivät puolestaan voineet olla varmoja, olivatko ne hankkineet kaikki toimintaan tarvittavat oikeudet.

Direktiivin lähtökohtana on, että edelleen lähettäminen tapahtuu eri toimijan kuin alkuperäisen lähetyksen suorittavan tv-yhtiön toimesta. Edelleen lähettäminen tehdään ns. uudelle yleisölle, joka koostuu edelleen lähettäjän asiakkaista.

Satelliittilähettämisen osalta direktiivin säännökset perustuvat alkuperämaan käsitteeseen. Sen mukaan oikeuksien lisensointi tapahtuu siinä maassa, josta ohjelmasignaali saatetaan tv-toimintaa harjoittavan yhtiön valvonnassa ja vastuulla satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun.

Jotta lähettäjäjyryitys ei asettuisi tarkoitushakuisesti maahan, jossa tekijänoikeussuoja ja tekijänoikeuksiin liittyvä valvonta olisi heikoin (ns. forum shopping⁶), direktiivissä on vahvistettu tiettyjä vähimmäisoikeuksia.

Lisäksi direktiivin keskeisenä lähtökohtana on ollut, että sopimusvapautta ei voida rajoittaa. Toisaalta direktiivi ei aseta estettä sille, että tekijöiden oikeuksia hallinnoitaisiin kollektiivisesti. Direktiivin mukaan sopimuslisensoijajärjestelmän puitteissa tapahtuvaa lisensointia ei pidetä sopimusvapauden vastaisena.

---

⁶ Selvyyden vuoksi todettakoon, että forum shopping ei koske pelkästään tekijänoikeuslainsäädäntöä ja sen valvontaa vaan laajemmin kaikkea liiketoimintaan liittyvää lainsäädäntöä ja sen valvontaa.

Edelleen lähettämisen osalta direktiivin lähtökohtana on, että tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien omistajien oikeutta antaa kaapelilähetystoiminnan harjoittajalle lupa alkuperäisen lähetyksen edelleen lähettämiseen kaapelin kautta tai evätä se voi käyttää ainoastaan yhteishallinnointijärjestö. Tämän tavoitteena on ollut varmistaa, että kaapelioperaattori voi hankkia tarvitsemansa oikeudet keskitetysti.

3.2 Keskeisiä käsitteitä

Satelliitti- ja kaapelidirektiivissä on määritelty satelliittivälitys yleisölle toiminnaksi, jolla yleisön vastaanotettaviksi tarkoitettu ohjelmasignaali saatetaan yleisradio-organisaation valvonnassa ja vastuulla satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun.⁷

Edelleenlähetyksellä kaapeleitse tarkoitetaan toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevien johdimitse tai vapaasti etenevillä radioaalloilla, erityisesti satelliitin välityksellä lähetettävän yleisön vastaanotettavaksi tarkoitettun alkuperäisen televisio- tai radiolähetyksen samanaikaista, muuttamatonta ja lyhentämätöntä edelleenlähetystä kaapeleitse tai mikroaalloilla toimivan lähetyksjärjestelmän välityksellä yleisön vastaanotettavaksi.⁸

Televisio- ja radiosisältöjen lähettäminen voidaan jakaa lineaariseen eli broadcast-lähettämiseen ja ei-lineaariseen eli on-demand-välittämiseen.^{9 10}

Lineaarisilla eli broadcast-palveluilla tarkoitetaan perinteisiä televisiopalveluja sekä internetin ja matkapuhelimen välityksellä lähetettäviä palveluja, jotka televisionkatsojat vastaanottavat passiivisesti reaaliajassa tietyn ohjelma-aikataulun mukaisesti.

Ei-lineaarisilla palveluilla eli on-demand-palveluilla tarkoitetaan puolestaan palveluja, jotka ”mediapalvelun tarjoaja tarjoaa ohjelmien katselunsa käyttäjän valitsemana ajankohtana ja käyttäjän omasta pyynnöstä mediapalvelun tarjoajan valikoimista ohjelmista tehdyn luettelon pohjalta”¹¹. Mediapalvelujen tarjoaja voi tällöin olla muukin kuin lähettäjäjäritys.

On-demand-palvelun yksi muoto on ns. catch-up-palvelu, jolla tarkoitetaan katsojille tarjottua mahdollisuutta katsoa lineaarisella kanavalla alun perin esitetty ohjelma haluaansa aikaan myöhemmin. Catch-up-sisällöt ovat tyypillisesti kuluttajien saatavilla 7-30 vuorokauden ajan lineaariskanavalla tapahtuneesta lähettämisestä.¹²

Audiovisuaalisilla mediapalveluilla tarkoitetaan sekä maksullisia että maksuttomia on-demand-palveluja, joita kuluttaja tilaa.

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevalla direktiivillä säännellään myös televisio-ohjelmien kaltaisia yksittäisiä ohjelmia, joista palvelujen tarjoajat ovat toimituksellisessa vastuussa.

7 Satcab-direktiivin 1 artiklan 2 kohta

8 Satcab-direktiivin 1 artiklan 3 kohta

9 Satelliitti- ja kaapelidirektiivissä ei ole määritelty broadcast-lähettämistä ja direktiivin laadinnan ajankohtana on-demand-lähettämistä ei laajassa mitassa ollut vielä markkinoilla. Tässä esitettävä jaottelu noudattaa AV-palveludirektiivin (2010/13/EU) määritelmiä.

10 AV-palveludirektiivin 1 artikla; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32010L0013&from=FI>

11 AV-palveludirektiivin 1 artiklan 1 kohdan g alakohta

12 Catch-up-termille ei ole määritelmää satelliitti- ja kaapeli- eikä AV-mediapalveludirektiivissä. Tässä käytetty määritelmä on tv-alan käytännön mukainen, ks. esim. <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/catch-up-tv> (vierailtu 10.6.2016)

AV-palveludirektiiviä ei sovelleta videoiden jakamista varten verkossa toimivien alustojen eikä välittäjien tarjoamaan sisältöön. Näiden alustojen ja välittäjien toimintaa sääntele ensisijaisesti sähköistä kaupankäyntiä koskeva direktiivi¹³, jossa kyseiset tahot vapautetaan tietyin edellytyksin vastuusta siirtämänsä, tallentamansa tai säilyttämänsä sisällön osalta.

Markkinoilla tilanne on kuitenkin se, että tv-sisältöjä välitetään myös em. alustojen kuten YouTube:n kautta. Yleisellä tasolla lähtökohtana on, että samaa sääntelyä sovelletaan muihinkin toimijoihin, jos ne harjoittavat samanlaista toimintaa kuin tv-yhtiöt. Esimerkiksi YouTube:n ei ole katsottu harjoittavan samanlaista toimintaa kuin tv-yhtiöt. Rajat tulevat tämän suhteen todennäköisesti jatkossa hämärtyämään edelleen uudenlaisten online-toimijoiden myötä.

AV-palveludirektiivissä kaikkiin palveluihin sovelletaan alkuperämaaperiaatetta, jonka mukaisesti palvelujen tarjoajien on noudatettava sijoittautumismaassaan voimassa olevia lakeja. Alkuperämaa on määritelty esimerkiksi siten, että siellä yrityksellä on valtaosa henkilöstöstä tai siellä tehdään keskeiset audiovisuaalisen ohjelman sisältöä koskevat päätökset.

Tapauksissa, joissa toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneet lähetystoiminnan harjoittajat voivat pyrkiä kiertämään kohdejäsenvaltion tiukempia sääntöjä, voidaan soveltaa kaksivaiheista menettelyä. Kyseessä olevat jäsenvaltiot voivat aluksi neuvotella asiasta, ja jos ratkaisua ei löydetä, komissio tarkastaa, että kohdejäsenvaltion ehdottamat toimenpiteet ovat yhteisön oikeuden mukaisia¹⁴.

3.3 Direktiivin liiketoiminnallinen ja tekninen tausta

Televisiotoiminta on alun perin perustunut maanpäällisen antenniverkon teknologioiden varaan, sillä tämä oli tv-toiminnan alkuvaiheessa ainoa käytettävissä oleva teknologia televisiokuvan siirtämiseen. Maanpäällistä lähettämistä täydentämään ja monissa tapauksissa korvaamaan kehitettiin kaapeli- ja satelliittilähettämisen teknologioita.

Televisiolähettämisessä – kuten käytännössä kaikessa muussakin tiedonsiirrossa – on nyt käynnissä siirtyminen internettiedonsiirtoon. Internetlähettäminen voidaan jakaa kahteen toimintamalliin: IPTV tarkoittaa internetteknikalla tehtävää lähettämistä kaapeli-tv:n kaltaisella suljetulla liiketoimintamallilla, kun taas OTT (over-the-top) eli online-tv tarkoittaa tv-lähetysten lähettämistä avoimen internetverkon kautta.

Teknologiset ratkaisut ovat myös määrittäneet televisioalan liiketoimintamallit sekä regulaation tavat. Teknologian muutokset muuttavat siten myös niitä perusteita, joihin televisioalan regulaatio on tähän asti perustunut. Seuraavassa taulukossa on esitetty eri teknologioiden keskeisimmät piirteet.

---

13 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY sähköisestä kaupankäynnistä

14 AV-palveludirektiivin 4 artikla

Ominaisuus	Antenni	Kaapeli	Satelliitti	Internet (IPTV)	Internet (OTT)
Lähetystapa	Lineaarinen	Lineaarinen	Lineaarinen	Lineaarinen tai ei-lineaarinen	Lineaarinen tai ei-lineaarinen
Lähetysteknologia ja siirtotie: avoin vai suljettu ¹⁵	Suljettu	Suljettu	Suljettu	Suljettu	Avoin
Lähetysvirran maantieteellinen ulottuvuus ¹⁶	Kansallinen ¹⁷	Alueellinen, kansallinen ¹⁸	Kansainvälinen	Globaali	Globaali
Maa, josta lähetys tapahtuu, on yksikäsitteinen	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
Mahdollisuus lisäpalveluihin tv-ohjelman lisäksi	Rajoitettu	Rajoitettu	Rajoitettu	On	On

15 Suljettu siirtotie: siirtotien käyttö edellyttää sopimusta siirtotien operoijan kanssa

16 Tarkastelu teknisessä mielessä. Internetlähetysissä voidaan erillisillä teknisillä ratkaisuilla toteuttaa lähetysten rajoittaminen tietyille alueille (ns. geoblocking).

17 Vapaasti vastaanotettavia antennilähetyksiä on yleensä mahdollista katsella valtioiden raja-alueilla myös toisen maan puolella (ns. spillover), mutta tällä ei yleensä ole kaupallista merkitystä mm. kieli- ja mainonnan kohdentamiskysymyksistä johtuen.

18 EU-alueella on myös rajat ylittäviä kaapelipalveluja, mutta pääsääntöisesti verkot ovat kansallisia.

Satelliitti- ja kaapelidirektiivi on laadittu vastaamaan niihin tarpeisiin, joita satelliitti- ja kaapeliteknologioiden käyttöönotto toi. Kuluttajan kannalta kyse oli mahdollisuudesta valita, millä lähetystavalla hän sai tv-ohjelmat katsottavakseen. Tv-toimialan kannalta uudet teknologiat toivat enemmänkin muutoksia, sillä ne mahdollistivat maksu-tv-liike-toiminnan¹⁹ käynnistämisen.

Satelliitti- ja kaapelidirektiivi kattaa kaksi satelliitti- ja kaapelilähettämisen myötä syntynyttä tilannetta:

- Lähettäminen satelliitin välityksellä eli ns. alkuperäinen lähettäminen: satelliittilähetysten sisältöjen oikeuksista sovitaan sen maan lainsäädännön mukaan, josta ohjelmasygnaali saatetaan tv-toimintaa harjoittavan yhtiön valvonnassa ja vastuulla satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun.
- Edelleen lähettäminen kaapeliverkossa: tv-sisältö välitetään kaapeliverkossa tarvittavien teknisten siirtojen jälkeen alkuperäisen lähetyksen kanssa samanaikaisesti, muuttamattomana ja lyhentämättömänä; edelleen lähettäminen tapahtuu toisen yhtiön lukuun ns. uudelle (edelleen lähettäjän) yleisölle; kaapelin kautta tapahtuvan edelleen lähettämisen oikeudet ovat direktiivin mukaisesti hankittavissa kollektiivisesti yhteishallinnointijärjestöltä, jos alkuperäinen lähettäjäyritys ei ole sopinut niistä suoraan oikeudenomistajien kanssa.

Satelliitti- ja kaapelidirektiivin säännökset on rakennettu satelliitti- ja kaapelilähettämisen teknologioiden pohjalle. Yhteistä kolmella perinteisellä lähettämismuodolla eli terestriaali-, satelliitti- ja kaapeliverkkolähettämällä on lähetysten lineaarisuus sekä kunkin muodon perustuminen omaan, vain lineaariseen av-jakeluun soveltuvaan teknologiaan.

Internetjakelun tultua realistiseksi vaihtoehdoksi myös tv-jakeluun monet lainsäädännön pohjalla olevat oletamat ovat muuttuneet:

- Televisiolähetysten tai sisällön välittämisen ei tarvitse olla teknisistä syistä sidoksissa lähetysajankohtaan, vaan ohjelmia voidaan välittää aina katsojan haluamalla hetkellä (on-demand).
- Televisiolähetykset tai sisällön välittäminen eivät "käynnisty" alkuperäisen tv-yhtiön eikä lähettäjäyrityksenäkään teknisenä toimena, vaan ne ovat saatavissa palvelimilla tai pilvipalveluissa, jolloin sisällön välittäminen tapahtuu sillä hetkellä, kun katsoja haluaa.
- Televisiolähetykset eivät kulje ainoastaan suljetussa verkossa vaan myös avoimessa internetissä, jossa niiden tekninen kulkureitti tai palvelin, jolta lähetys lähtee, ei ole ennalta määrätty.
- Televisiolähetysiin voidaan liittää erilaisia digipalveluja, jolloin lähetykseen voi kuulua muitakin kuin kuva- ja äänivirta.

Nämä muutokset muuttavat oleellisesti kaapeli- ja satelliittilähettämisen broadcast-teknologioihin perustuvan lainsäädännön lähtökohtia.

---

¹⁹ Maksu-tv tarkoittaa televisioyhtiöiden liiketoimintamallia, jossa kuluttaja maksaa tv-sisällöstä.

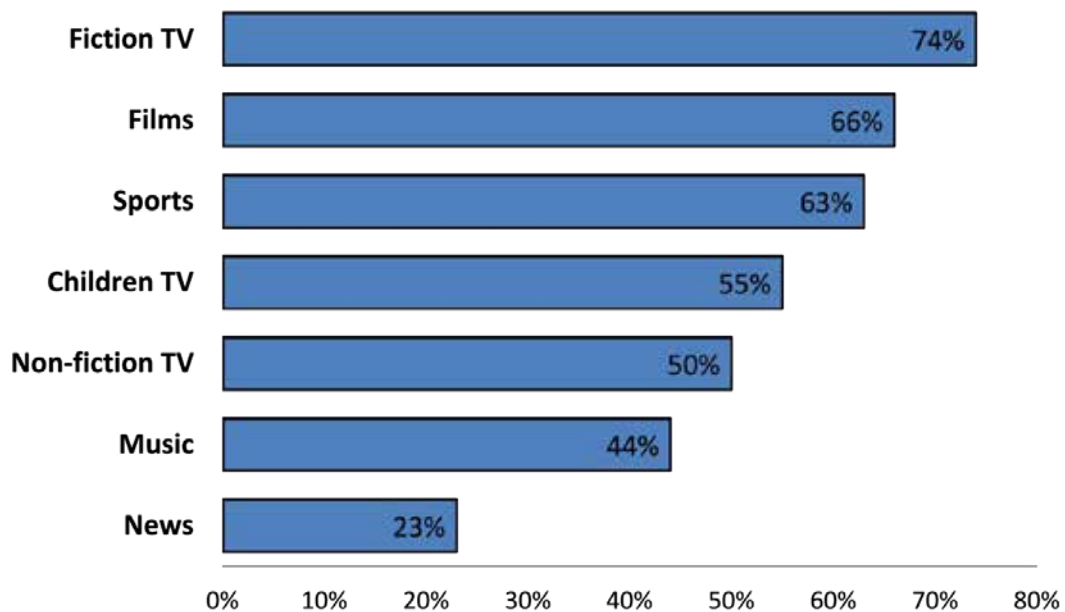
Huomattakoon kuitenkin, että internetjakelussa televisio-ohjelmia voidaan välittää on-demandin asemesta myös ohjelmakartan mukaisessa lineaarisessa muodossa kuten ennenkin.²⁰

Sen lisäksi, että teknologian muutos on oleellisesti muuttanut nykyisen, ennen internetin yleistymistä tehdyn lainsäädännön lähtökohtia, se vaikuttaa merkittävästi koko televisioalan liiketoimintaan ja voimasuhteisiin. Internetin vuoksi kuluttajien valinnanvara on kasvanut kansainvälisen tv- ja internetvideotarjonnan myötä. Internet on myös mahdollistanut uusien kansainvälisten toimijoiden tulon markkinoille ja laskenut televisioalalle tulon kynnystä merkittävästi.

Satelliitti- ja kaapelidirektiivi ja sen soveltamisalan mahdollinen laajentaminen vaikuttavat myös televisioalan kilpailutilanteeseen: säännökset voivat joko tukea nykymuotoisen televisio toimialan (broadcasting) rakenteita ja toimintamalleja tai edistää internetpohjaisten uusien toimintamallien ja toimijoiden tuloa markkinoille. Näin ollen direktiiviin liittyy kulttuuri- ja viestintäpoliittisten tavoitteiden lisäksi elinkeinopoliittisia seikkoja.

Audiovisuaalisten sisältöjen myynti on perustunut perinteisesti maa- tai aluekohtaiseen oikeuksien lisensointiin. Yhtäältä EU-komissio on ajanut digitaalisten sisämarkkinoiden edistämiseksi geoblokkausten eli maakohtaisten sisältöjen saatavuuden rajoitusten purkamista, jotta kaikki sisällöt olisivat vapaasti saatavilla koko EU-alueella. Toisaalta sisällöntuottajat ja tv-yhtiöt ovat vastustaneet tätä, sillä niiden mukaan sopimusvapauteen liittyy oleellisella tavalla oikeus valita itselleen relevantit markkina-alueet. Esimerkiksi oikeuksien hankkiminen av-sisältöihin koko EU-alueelle ei olisi yritysten kannalta perusteltua kaupallisista syistä, jos relevantti markkina-alue on Suomen kaltainen yksittäinen maa.

Euroopan komissio julkaisi 18.3.2016 verkkokaupan yhteydessä esiintyvää geoblokkausta koskevan tutkimuksensa²¹. Sen mukaan 59 % vastanneista sisällöntarjoajista ilmoitti, että sisällön alkuperäisten tuottajien kanssa tehdyt sopimukset edellyttävät geoblokkausta. Maarajoitusten käytön yleisyydessä oli kuitenkin EU:n sisällä suuria maakohtaisia ja digitaaliseen sisältötyyppiin liittyviä eroja seuraavan kaavion mukaisesti:

²⁰ Lineaarinen internetlähettäminen voidaan toteuttaa joko normaaleina internetyhteyksinä, joissa jokaiselle vastaanottajalle lähetetään oma lähetys, tai ns. multicast-lähetysenä, jossa sama lähetys lähetetään useille vastaanottajille.

²¹ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-922_fi.htm

Tutkimuksen mukaan fiktio-ohjelmat ja elokuvat ovat yleisimmin geoblokattuja av-sisältöjä. Tämä vastaa pitkälti käsitystämme myös markkinoiden toimintamekanismeista. Ne perustuvat ensi sijassa siihen, että sisältöjen tuottajat katsovat saavansa parhaan mahdollisen tuoton yksittäisille elokuville, sarjoille ja ohjelmille maa- ja aluekohtaisilla lisensioinneilla yhden pan-eurooppalaisen lisenssin sijasta. Tähän vaikuttavat myös kolmansilta osapuolilta em. sisältöihin hankitut oikeudet, eli tuottajan ei kannata maksaa Euroopan laajuisista oikeuksista, jos tuotteen kaupallisesti relevantit markkinat ovat vain yksittäisissä maissa.

Lisäksi eurooppalaisten av-tuottajien ja tv-yhtiöiden teettämän ja toukokuussa 2016 julkaiseman geoblokkauksen taloudellisia vaikutuksia selvittäneen raportin mukaan geoblokkauksen kieltämisellä olisi erittäin kielteisiä taloudellisia ja kulttuurisia vaikutuksia.²²

Satelliitti- ja kaapelidirektiivi ei kiellä territoriaalista lisensiointia ja geoblokkauksista eikä edellytä pan-eurooppalaisia lisenssejä.

Kulttuurisen moninaisuuden takaamiseksi Euroopan av-markkinoilla tarvitaan edellä kuvatun tilanteen vuoksi edelleen lähettämistä. Se takaa sen, että eri maissa on saatavana kuluttajille Euroopan eri kulttuuri- ja kielialueita edustavia tv-kanavia.

Komissio julkaisi 25.5.2016 geoblokkauksista koskevan ehdotuksensa²³. Sen yleisenä tavoitteena on estää fyysisten tuotteiden ja sähköisten palvelujen verkkokaupassa perusteton diskriminointi, joka perustuu kuluttajan kansallisuuteen tai asuinpaikkaan. Komissio pyrkii siihen, että tavaroiden ja palveluiden saatavuus sekä hinnoittelu eivät riippuisi siitä, minkä maan kansalainen kuluttaja on tai missä kuluttaja asuu vakituisesti. Komission geoblokkauksista koskeva ehdotus ei kuitenkaan koske audiovisuaalisia palveluja²⁴.

Tämä ehdotus liittyy läheisesti myös ns. portability-asetukseen²⁵, joka mahdollistaisi tilapäisesti toisessa maassa oleskeltaessa pääsyn sellaiseen verkkosisältöpalveluun, joka on hankittu kotimaasta. Se ei sen sijaan koskisi pääsyä asuinjäsenvaltion ulkopuolella tarjolla oleviin sisältöpalveluihin, joita voitaisiin edelleen geoblokata.

3.4 Sidosryhmät, joihin direktiivi vaikuttaa

Satelliitti- ja kaapelidirektiivi ja sen mahdolliset muutokset vaikuttavat jollain tavalla kaikkiin televisioalan sidosryhmiin. Tässä selvityksessä tarkastelemme seuraavia sidosryhmiä:

- Tuotantoyhtiöt ja yksittäiset tekijät
- Nykyiset tv-yhtiöt (kaupalliset ja Yle) ml. niiden streaming- ja on-demand-palvelut
- Operaattorit, jotka toimivat edelleen lähettäjinä ja/tai välittävät tv-palveluja
- Streaming/on-demand-palvelut: nämä voivat olla joko erillisiä palveluja tai osa media-, teknologia- tms. yhtiöiden kokonaistarjontaa
- Kuluttajat

22 <http://www.oxera.com/Latest-Thinking/Publications/Reports/2016/The-impact-of-cross-border-access-to-audiovisual-c.aspx>; Selvityksen mukaan geoblokkauksen kieltäminen johtaisi jopa 8,2 miljardin punnan vuosittaisiin tulonmenetyksiin tuottajille ja julkaistavien tv-ohjelmien määrä putoaisi 48 % ja elokuvien 37 %.

23 COM(2016) 289 final; http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1887_fi.htm

24 Ehdotuksen kohta (6)

25 EU-komissio antoi 9.12.2015 ns. portability-asetusehdotuksen (COM(2015)626); ks. kohta 2.1

Mahdollisten direktiivin soveltamisalan laajentamisten seurauksista tarkastelemme ennen kaikkea seuraavan kaltaisia vaikutuksia:

- Markkinan koko kasvaa tai pienenee
- Kilpailu kiristyy tai vähenee
- Hintataso oikeuksien ja/tai tv-palveluiden myynnissä nousee tai laskee
- Hintataso oikeuksien ostoissa nousee tai laskee
- Liiketoiminnan riskitaso nousee tai laskee
- Osaamistarpeet lisääntyvät tai pysyvät ennallaan
- Transaktiokustannukset ja hallintokulut lisääntyvät tai vähenevät
- Kotimaisen av-sisältötuotannon määrä ja monipuolisuus lisääntyy tai vähenee
- Tarjottavan sisällön monipuolisuus lisääntyy tai vähenee

3.5 Toimivuus markkinoilla tähän saakka

Satelliitti- ja kaapelidirektiivi on osoittautunut välineeksi, jolla on voitu alentaa tekijänoikeuksien lisensioinnista syntyviä transaktiokustannuksia, varmistaa tekijänoikeudellisen suojan korkea taso, edistää Euroopan kulttuurista moninaisuutta sekä edesauttaa eurooppalaisten tv-markkinoiden syntyä.

Suomessa alan toimijoiden mukaan direktiivi on toiminut sinänsä hyvin²⁶. Alaluvussa 3.1 mainittuun forum shoppingiin liittyvät pelot eivät ole toteutuneet, koska direktiivin tätä koskevat varotoimenpiteet, kuten tekijänoikeudellisen suojatason harmonisointi sekä oikeuksien käytön mukaisen hinnoittelun ja sopimusvapauden periaatteet, ovat toimineet verrattain hyvin.

Direktiivin on katsottu myös lisänneen oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta. Lisäksi sen on katsottu vähentäneen oikeuksien selvittämisestä ja sopimusten tekemisestä aiheutuvia transaktiokustannuksia.

Suomessa käydyssä keskustelussa on todettu, että erottelu alkuperäisen lähetyksen ja edelleen lähettämisen välillä on sinänsä toimiva, mutta niitä koskevien käsitteiden tulkinnot ovat Suomen lainsäädännössä epäselviä. On esitetty, että niitä pitäisi selventää siten, että oikeuksien lisensiointi voisi tapahtua teknologianeutraalisti.

---

²⁶ Perusmuistio OKM2015-00185

4 AV-markkinoiden kehitys: vaikutus satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalaan

Tarkastelemme tässä kappaleessa tärkeimpiä trendejä, jotka vaikuttavat lähitulevaisuudessa audiovisuaalisten markkinoiden kehitykseen sekä esitämme keskeiset Suomen markkinoita koskevat tunnusluvut.

4.1 Keskeisimmät trendit

4.1.1 Yleistä

Liikkuvan kuvan markkinoilla, joilla perinteinen tv-toiminta muodostaa keskeisen osan, tarjonnan määrä ja kulutus ovat jyrkässä kasvussa. Samaan aikaan liikkuvan kuvan tuotanto, jakelu, kulutus ja ansainta pirstoutuvat.

Käytännön tasolla tämä näkyy monin eri tavoin. Yhtäältä puhutaan television kulta-ajasta, sillä erityisesti merkittävät reaaliaikaiset tapahtumat kuten suuret urheilukisat keräävät ennätysmääriä katsojia. Toisaalta kaupallisen television mainoksiin perustuva ansainta muuttuu haasteelliseksi, kun sisältöjä kulutetaan entistä enemmän ei-linearisesti erilaisten verkkopalvelujen ja päätelaitteiden kautta ja tuottojen kerääminen yksittäisistä katsomiskerroista vaikeutuu.

Tästä huolimatta kansainvälisellä tasolla tv-mainonnan arvo kasvaa lyhyellä aikavälillä, sillä se on edelleen ainoa mainonnan muoto, jolla on mahdollista tavoittaa suuria massoja samanaikaisesti. Suomi muodostaa tässä suhteessa poikkeuksen, sillä meillä perinteisen kaltainen katkomainonta on kärsinyt hintaeroosiosta lähinnä kasvaneen kanavamäärän vuoksi. Tv-mainosmarkkinan arvo ei ole meillä kasvanut ja lisäksi tulot ovat jakaantuneet aiempaa useamman toimijan kesken.

Verkossa ansainta on haasteellista, sillä yksikköhinnat ovat alhaisia ja merkittävät tulot vaativat suuria volyymeja. Niiden saavuttaminen Suomen kokoisilla markkinoilla on vaikeaa. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että esimerkiksi YouTube-mainonnassa miljoona katselukertaa tuottaa noin 1 500–40 000 euron kokonaisliikevaihdon²⁷ mainosnäytön hinnasta riippuen. Kansainvälisillä markkinoilla digitaalisten palvelujen yhteydessä toteutettavan mainonnan arvon odotetaan ohittavan tv-mainonnan arvon parin vuoden

---

²⁷ YouTube käyttää tulojen jakosuhdetta 45/55 YouTuben ja oikeudenomistajien välillä.

sisällä²⁸. Selvityksen tekijöiden laatiman laskentamallin perusteella internetin videomainonnan arvo ohittaa Suomessa tv-mainonnan arvon noin kymmenen vuoden päästä.

4.1.2 Kuluttajat ja kulutustavat

Lineaarisen tv-katselun kehitys noudattaa EU-maissa pitkälti samanlaista kaavaa. Lineaarinen katselu edustaa edelleen valtavirtaa, sillä sen osuus on noin 80–90 %. Osuus on kuitenkin vähenemässä, kun erityisesti nuoremmat ikäluokat luopuvat perinteisistä katselutavoista. Muutoksen hitautta nykyisillä mittaustavoilla selittää osaltaan se, että monissa maissa lineaarisen katselun määrä on edelleen lisääntynyt vanhemmissa ikäryhmissä. Eri tahojen tekemissä tutkimuksissa on kuitenkin ennustettu, että länsimaissa lineaarinen ja online-katselu olisivat samalla tasolla jo vuosikymmenen vaihteessa²⁹.

Perinteisen maksu-tv:n osalta merkittävin kasvu tapahtuu parhaillaan kehittyvissä maissa ja Aasiassa, kun taas Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa maksu-tv:n kasvua alentaa erityisesti on-demand-palvelujen suosion lisääntyminen.³⁰ Tämän seurauksena monet kuluttajat harkitsevat luopuvansa perinteisten maksu-tv-pakettien tilauksista ja siirtyvänsä erilaisten uusien verkkopalvelujen käyttäjiksi. Puhutaan ns. cord cutting - ja nevercorders-ilmioistä. Viimeksi mainituilla viitataan erityisesti nuorempiin ikäryhmiin, jotka eivät ole pääsääntöisesti koskaan tilanneet maksu-tv-palveluja eivätkä aiokaan tilata perinteisiä ja kalliiksi koettuja maksu-tv:n premium-paketteja.

Esimerkiksi Yhdysvalloissa kuuden suurimman operaattorin maksu-tv-tilaajien nettomäärä kääntyi vuonna 2015 laskuun ensimmäistä kertaa³¹. Ranskassa puolestaan Vivendi on kieltäytynyt jatkamasta Canal+:n tappioiden rahoittamista, sillä yhtiö on menettänyt viimeisen neljän vuoden aikana yli miljoona asiakasta³². Maksu-tv-talouksien määrä Suomessa oli noin 750 000 vuonna 2014 ja noin 630 000 vuonna 2015³³.

Kuluttajat haluavat yhä useammin, että tv-sisällöt ovat saatavilla ajasta, paikasta ja päätelaitteesta riippumatta. Kuluttajat myös hakevat haluamiaan sisältöjä muistakin kuin perinteisten tv-yhtiöiden kanavista. Mobiilikatselun määrä kasvaa, ja sen myötä lyhyiden videoiden ja lyhytjanteisen katselun määrä lisääntyy. Esimerkiksi lyhyiden videoiden katsominen viestipalveluissa kuten Snapchatissa ja Facebookissa on kasvanut räjähdysmäisesti. Samalla kuitenkin ns. binge watching eli useiden tv-sarjojen jaksojen katsominen kerrallaan yleistyy. Isojen tv-ruutujen äärellä mobiililaitteilla samanaikaisesti suoritettava multitasking on jo tavanomaista.

Yksittäisiä ohjelmia löydetään lineaarisen ohjelmakartan sijasta entistä useammin suositelautomatiikan, kuratoinnin³⁴ sekä some-suositusten ja -jakojen kautta. Kansainväliset av-palvelut ovat varteenotettava vaihtoehto kansallisille palveluille, kun erityisesti englanninkielisten sisältöjen seuraaminen ilman tekstitystä tai dubbausta ei enää muodosta aiemman kaltaista kynnystä niiden katsomiselle kielitaidon kehittyessä ja saatavuuden

28 McKinsey Global Media Report 2015

29 Esim. <http://www.ericsson.com/res/docs/2015/consumerlab/ericsson-consumerlab-tv-media-2015.pdf>

30 <http://informitv.com/2016/04/04/pay-tv-services-show-gains-worldwide/> ; <http://www.broadbandtvnews.com/2015/10/08/top-pay-tv-operators-to-add-200-million-subscribers-2/>

31 <http://informitv.com/2016/02/19/us-operators-lost-781000-subscribers-in-2015/>

32 <http://informitv.com/2016/02/18/vivendi-plans-to-turn-around-channel-losses/>

33 Finnpanel

34 Kuratoinnilla tarkoitetaan digitaalisten sisältöpalveluiden yhteydessä yksittäisten henkilöiden tekemiä sisältösuosituksia erotuksena koneiden tekemiin algoritmiin suosituksiin.

parantuessa. Jatkossa esimerkiksi automaattikäntäminen ja -dubbaaminen tulevat entisestään madaltamaan tätä kynnystä.

Av-palvelujen osalta on kuitenkin todettava, että yhdellä palvelulla kuluttajat eivät saa vastaavalla tavalla kattavaa tarjontaa kuten musiikin osalta esimerkiksi Spotifysta.³⁵ Tämän vuoksi monet kotitaloudet tilaavat useampia av-palveluja. Esimerkiksi USA:ssa, Isossa-Britanniassa ja Saksassa yhteensä noin 11 miljoonaa kotitaloutta tilasi syksyllä 2015 sekä Netflixiä että Amazonia³⁶. Netflixin kaltaiset uudet audiovisuaalisten aineistojen verkopalvelut eivät yleensä myöskään välitä reaaliaikaisia urheilutapahtumia.

4.1.3 Av-sisältöliiketoiminnan muutokset

Edellä kuvattujen muutosten myötä perinteiset av-tuotannon ansaintamallit ja jakelutiet ovat murroksessa. Suurin paine kohdistuu maa- tai aluekohtaiseen lisensiointimalliin, johon liittyy myös julkaisukanavakohtainen aikaikkunointi³⁷.

Netflixin kaltaiset uudet toimijat haluavat yhtäältä lähtökohtaisesti tarjoamiinsa sisältöihin globaalit oikeudet, mutta toisaalta niiden on tarjottava kuluttajille myös heitä kiinnostaviin kieli- ja kulttuurialueisiin tai yksittäisiin maihin liittyviä sisältöjä, jotta kuluttajat kiinnostuisivat palvelujen tilaamisesta. Suuret tuotantoyhtiöt kuten HBO kokeilevat myös malleja, joilla pyritään tavoittamaan kuluttajat suoraan verkon kautta ilman perinteisiä välittäjiä kuten kansallisia tv-yhtiöitä, jotka esittävät niiden tuottamia ohjelmia osana perinteisiä tv-kanavaohjelmistoja. Halutuimpien sisältöjen osalta pyritään usein kilpailuetua haettaessa eksklusiivisiin eli yksinoikeussopimuksiin, jotka ovat yleensä joko maa- tai aluekohtaisia. Suomessa toimivien tv-yhtiöiden merkittävin kilpailuetu on kotimaiset sisällöt, joita kansainväliset toimijat eivät juurikaan tarjoa.

Kehityksen myötä ammattimaisen ja harrastajatoiminnan raja audiovisuaalisten ohjelmien tuotannossa on hämärtynyt. Hyvä esimerkki tästä ovat YouTubea hyödyntävät ns. tubettajat, joista suosituimmat keräävät jopa kymmeniä miljoonia tilaajia. Suosituimpia YouTube-kanavia uudenaikaisiksi kokonaisuuksiksi niputtavat ja niihin mainoksia myyvät MCN:t eli multi-channel-networkit haastavat entistä useammin perinteisiä tv-kanaviakin mainosmarkkinoilla.

Streaming johtaa myös sisällön muuttumiseen, sillä välitystapa mahdollistaa aiempaa monipuolisemman tiedonkeruun kuluttajista ja heidän katsomistavoistaan. Tätä tietoa voidaan hyödyntää sisällön tuottamisessa ja sen suositelussa sekä mainonnan suunnittelussa ja kohdentamisessa.

Netflixin kaltaisten kuukausimaksullisten on-demand-palvelujen liikevaihdon odotetaan nelinkertaistuvan vuoteen 2019 mennessä. Tällöin niiden yhteenlaskettu liikevaihto olisi globaalilla tasolla 31,6 miljardia dollaria³⁸.

Av-sisällöntuotannon parissa edellä kuvattu kehitys johtaa tilanteeseen, jossa ns. indie-tuotantoyhtiöiden kansainvälinen konsolidoituminen (yhdistyminen) jatkuu. Keskisuuret toimijat putoavat pois markkinoilta ja pienet pärjäävät erikoistumalla jollekin kapealle erikoisalueelle. Av-tuotantojen rahoitus kansainvälistyy ja monipuolistuu.

35 Yksi keskeisistä syistä tähän on, että av-teollisuus ei ole yhtä keskittynyttä kuin musiikkiteollisuus.

36 <http://www.broadbandtvnews.com/2015/09/25/netflix-subscribers-to-reach-over-130m-by-2020/>

37 Perinteisen mallin mukaan elokuvat ovat noudattaneet kaavaa elokuvateatterit, videovuokraamot, maksu-tv-kanavat ja lopuksi ilmaiskanavat. Kunkin vaiheen kesto on ollut tyypillisesti kuukausia.

38 Lähde: Juniper

Lisäksi markkinoille tulee tv-yhtiöiden ja elokuvajakelijoiden rinnalle uusia toimijoita, jotka ostavat av-sisältöjä. Näitä ovat pääasiassa erilaiset on-demand-palvelut, jotka voivat olla joko itsenäisiä yhtiöitä tai osia suurempaa kokonaisuutta, kuten teleoperaattoreita tai teknologia- ja internetyhtiöitä. Myös sanoma- ja aikakauslehtitaustaiset mediatalot ovat laajentaneet voimakkaasti toimintaansa liikkuvan kuvan pariin.

4.1.4 Teknologia

Teknologisista muutoksista merkittävin on internetin kehittyminen varteenotettavaksi tv-sisältöjen jakelukanavaksi, mikä on samalla keskeinen mahdollistaja muille edellä kuvatuille tv-alan muutoksille. Internetlähettäminen mahdollistaa myös lukuisia broadcast-televisioon nähden uusia toimintoja, kuten kohdennetun mainonnan ja erilaiset suosittelupalvelut.

Ammattitasoinen sisältöjen tuotantoteknologia on kaikkien ulottuvilla, mutta itse sisällön tuottamisessa työvoimavaltaisuus ja henkilökohtaisen ammattiosaamisen tärkeys rajaavat yleensä ainakin elokuvien ja tv-sarjojen tuottamisen edelleen ammattimaisille toimijoille.

Uusista teknologioista virtuaalitodellisuus (VR) tulee osaksi valtavirran markkinoita, mutta varhaisessa vaiheessa sen ensisijainen kaupallinen soveltamisalue on pelit.

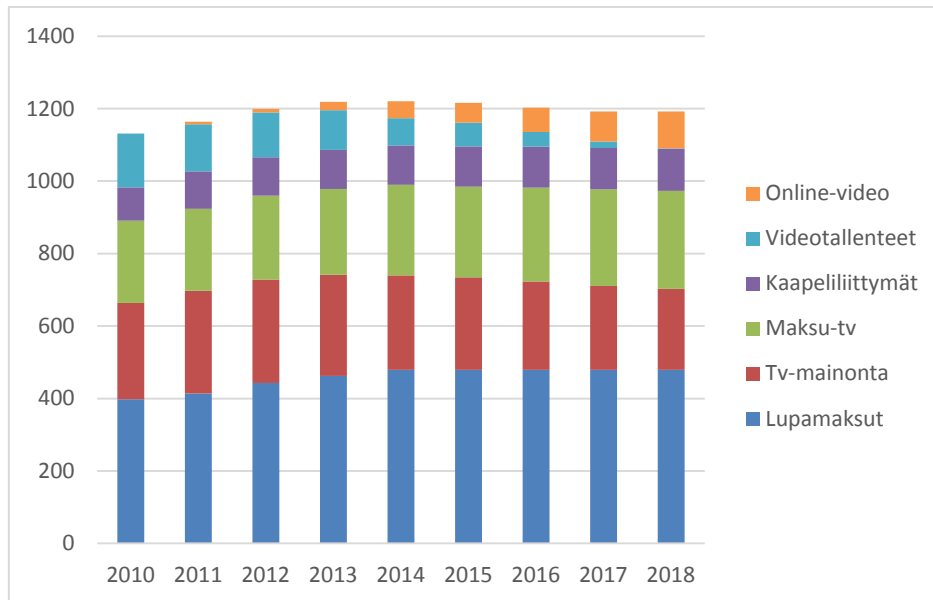
Mainoksien kohdentaminen yleistyy online-jakelun lisäksi myös antenni-, kaapeli- ja satelliittilähetyksissä, mutta sen toteuttaminen laajassa mittakaavassa on vielä toistaiseksi teknisesti haastavaa ja työlästä.

Smart tv/connected tv -laitteet yleistyvät, mutta niiden uusia ominaisuuksia käytetään vielä vähän.

Nykyisin käytössä olevan teräväpiirtotarkkuuden seuraava kehitysvaihe on ns. 4K, jossa kuva on merkittävästi terävämpi kuin nykyisissä teräväpiirto- eli HD-televisioissa. Online-videotoimijat kuten Netflix ovat edelläkävijöitä 4K-kuvan pilotoinnissa, koska internetjakelussa uusi tarkempi lähetyksenmuoto ei vaadi muutoksia lähetysverkkoon.

4.2 Suomen av-markkinoiden kehitys

Suomen av-markkinoiden kokonaisliikevaihto on tällä hetkellä hieman yli 1 200 miljoonaa euroa vuodessa. Luku sisältää myös videotallennemyynnin ja -vuokrauksen, kaapeli-tv-liittymien maksut sekä online-tv:n mainos- ja tilausmaksuliikevaihdon. Markkinoiden kehitystä havainnollistaa alla oleva kaaviokuva.

Kuva 1. Av-alan liikevaihdon kehitys Suomessa, miljoonaa euroa. Vuoden 2015 luvut ennakkotietoja ja 2016–2018 ennusteita.³⁹

Marraskuussa 2015 suomalaisista kotitalouksista 93,6 prosentilla oli televisio (vuosimuutos -1,9 %-yksikköä). Näistä noin puolet oli kaapeli-tv-verkossa ja noin puolella pääasiallinen tv-kanavien vastaanottotapa oli maanpäällinen antenni. Kotitalouksista 5,9 %:lla oli satelliittiantenni (-1,8 %-yks.). Tv-talouksista 21,5 %:lla oli internetiin kytkettävissä oleva äly-tv (+3,7 %-yks.).⁴⁰

Maksu-tv-palveluja tilasi 24 % (-5 %-yks.)⁴¹ ja teleoperaattorien viihdepalveluja 16,3 % (+1,1 %-yks.)⁴² kotitalouksista. Netflixin tilaus oli n. 20 %:lla kotitalouksista⁴³.

³⁹ Lähtötiedot Joukkoviestintätilasto (Tilastokeskus) ja Digital Media Finlandin oma tiedonhankinta, ennustemalli Digital Media Finland; lupamaksu = Yle-vero

⁴⁰ Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajabarometri, Tilastokeskus. <http://tilastokeskus.fi/til/kbar/tau.html>, vierailtu 29.2.2016

⁴¹ Finnpanel; ei sisällä internet-tv-palveluja

⁴² Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajabarometri, Tilastokeskus

⁴³ Digital Media Finlandin arvio

5 Direktiivin soveltamisalan mahdollinen laajentaminen: alkuperäinen lähetystoiminta

Alkuperäisen lähetystoiminnan osalta tässä luvussa tarkastellaan kolmea mahdollista direktiivin soveltamisalan laajennusvaihtoehtoa ja niiden vaikutuksia Euroopan ja Suomen av-markkinoihin. Tarkasteltavat vaihtoehdot on valittu tilaajan esityksestä. Vaikutusanalyysin avainhuomiot on esitetty kootusti luvun lopussa, kohdan 5.4 taulukossa.

5.1 Muulla kuin satelliittipohjaisella lähetysteknologialla tapahtuva alkuperäinen rajat ylittävä lineaarinen lähettäminen

5.1.1 Mistä on kyse

Lähettäminen muulla kuin satelliittipohjaisella teknologialla tarkoittaa useimmissa tapauksissa tv-kanavien lineaarista lähettämistä internetin kautta, mikä mahdollistaa myös rajojen yli tapahtuvan lähettämisen. Periaatteessa kyse voisi myös olla kaapeli- tai maanpäällisestä lähettamisestä maarajojen yli, mutta tämän merkitys olisi käytännössä vähäisempää.

Tarkasteltavassa direktiivin laajennuksessa alkuperämaaperiaatetta sovellettaisiin myös ei-satelliittipohjaiseen, käytännössä erityisesti internetpohjaiseen lineaaristen tv-kanavien alkuperäiseen lähettämiseen. Selvyyden vuoksi todettakoon, että tällöin kyse ei olisi on-demand- tai muista uusista digitaalisista palveluista vaan ainoastaan perinteisen tv-kanavan kaltaisen ohjelmiston lineaarisesta lähettamisestä internetjakeluna.

Tällöin tv-yhtiö voisi sopia toimintamaassaan keskitetysti musiikkioikeuksista kanavan lähettämiseen myös oman maansa rajojen ulkopuolelle. Musiikkioikeuksista sovitaan yleensä kollektiivisesti. Audiovisuaalisista oikeuksista sopiminen tapahtuu yleensä suoraan kaupallisten osapuolten välillä.

Rajat ylittävän lähettämisen mahdollistavien lisäoikeuksien hinnoittelu perustuu yleisellä tasolla potentiaalisen, todennäköisen tai todellisen vastaanottajajoukon suuruuteen, mainostuottoihin, kuluttajamaksuihin ja kieliversioihin. Hinnoitteluun vaikuttaa myös se, kuinka monen maan alueelle kanava lähetetään ja mihin maihin lähettäminen tapahtuu.

Toiminnan todennäköisyys ja taloudellinen merkitys riippuvat tällöin lähetettävästä kanavasta sekä sen sisällöstä ja riippuvuudesta mainonnan kohderyhmistä. Esimerkiksi suomenkielisen tv-kanavan lähettäminen Suomesta internetin välityksellä rajojen yli palvelisi lähes yksinomaan ulkosuomalaisia. Sen sijaan jostain EU-maasta lähetettävä englanninkielinen tv-kanava voisi olla suosittu useissa eri maissa.

5.1.2 Vaikutus Euroopan av-markkinoihin

Tässä tapauksessa direktiivin laajentamisesta olisi hyötyä ennen kaikkea julkisen palvelun tv-yhtiöille, jos ne haluavat välittää tv-kanaviaan myös kotimaan ulkopuolella asuville kansalaisilleen, sekä esimerkiksi Deutsche Wellen tyyppisille kanaville, joiden ensisijaisena tehtävänä on sisällön levittäminen mahdollisimman laajalle alueelle oman maan kansalaisille tai maan kulttuurista kiinnostuneille. Suomen tapauksessa Yleisradiolla voisi olla intressejä palvella ulkosuomalaisia, jos musiikkioikeuksien lisensiointi voidaan suorittaa keskitetysti. Tällöin saavutettaisiin yhtäältä säästöä oikeuksien hankintaan liittyvissä transaktiokuluissa ja toisaalta saavutettaisiin varmuus siitä, että tv-yhtiöllä on kaikki toimitaan tarvittavat oikeudet.

Kaupallisten tv-kanavien kannalta mahdollisuudesta ei olisi merkittävää hyötyä, sillä näin kasvavalla kohderyhmällä ei yleensä ole merkittävää kaupallista arvoa suhteessa tällaisesta uudesta yleisöstä maksettaviin sisältökorvauksiin. Valtaosa tv-mainonnasta kohdennetaan lähetyksmaahan alueelle ja jopa paikallisesti, joten saman mainosisällön jakelu muihin maihin ei kiinnostaisi mainostajia. Tällöin tv-yhtiöillä ei olisi taloudellisia perusteita hankkia ohjelmiin kansainvälisiä oikeuksia.

Maksu-tv-kanavat voisivat periaatteessa myydä tilauksia myös kansainvälisesti ilman kansallisia välikäsiä, mutta lähetyškieli sekä tekstitykset ja dubbaukset rajoittavat potentiaalista asiakaskuntaa. Lisäksi maksu-tv-asiakkaiden asiakaspalvelun järjestäminen muissa maissa aiheuttaa kustannuksia, joiden kattaminen pienillä tilaajamäärillä olisi vaikeaa.

Internetlähettämisessä lähetykset toteutetaan yleisesti ns. pilvipalveluna, jossa pilvipalvelun tarjoaja lähettää ohjelman käyttäen jotakin hallussaan olevaa palvelinta, jonka palvelutarjoaja voi valita verkon kulloisenkin kuormitustilanteen mukaisesti. Oleellinen ero lähetysteknologioiden välillä syntyy siitä, että internetstriimauksessa alkuperämaan määrittely ei ole yksikäsitteistä samaan tapaan kuin muiden teknologioiden osalta, sillä se perustuisi lähetysteknologian sijaintipaikan sijasta yrityksen sijaintipaikkaan⁴⁴. Tämä antaisi mahdollisuuden ns. forum shoppingille eli ”lainsäädäntöshoppailulle”, toisin sanoen tv-yhtiöt voisivat niin halutessaan valita kotipaikakseen maan, jonka markkinaolosuhteet, paikallinen lainsäädäntö ja sen valvonta muidenkin kuin suoraan satelliitti- ja kaapelidirektiiviin liittyvien seikkojen osalta olisivat mahdollisimman edullisia niiden kannalta.

Tämä on mielestämme kuitenkin teoreettisempi näkökulma, sillä erityisesti jo olemassa olevan yrityksen siirtäminen toiseen maahan edellyttäisi merkittävien pitkän tähtäimen etujen saavuttamista suhteessa siirrosta aiheutuviin kuluihin. Alan uusien toimijoiden kohdalla tilanne on toisenlainen, kun jäsenvaltiot kilpailevat yritysten sijaintipaikoista esimerkiksi verosopimuksilla. Näissäkin tapauksissa satelliitti- ja kaapelidirektiiviin suoraan liittyvät seikat eivät ole kuitenkaan yritysten sijoittautumispäätöksiä ensisijaisesti ohjaavia tekijöitä.

Av-markkinoiden osapuolet ovat yhtäältä väittäneet, että tämä laajennus voisi aiheuttaa mahdollisesti kilpailun vääristymistä. Lisäksi mahdollisimman alhaisen hintatason etsiminen voisi olla haitallista eri oikeudenomistajatahoille. Toisaalta alan toimijat ovat todenneet, että koska tekijänoikeuslainsäädäntö on suurelta osin harmonisoitu EU:ssa, maakohdattaiset erot eivät olisi suuria.

Mielestämme oikeudenomistajien esittämän riskin osalta on oleellista arvioida, syntyisivätkö lähettäjäyritysten maksamien hintojen erot eri maissa oikeudenomistajille maksettavien korvausten eroista vai kollektiivisen hallinnon kustannustason eroista. Kaiken

---

⁴⁴ Ks. kohta 3.1

kaikkiaan lähettäjäyritysten kannalta suurimmat välittömät hyödyt syntyisivät musiikkioikeuksien lisensioinnista syntyvien transaktiokustannuksien pienenemisestä. Niiden merkitys olisi verrannollinen yrityksen ja kohdeyleisön kokoon, toisin sanoen suuremmalle yritykselle säästöjen merkitys olisi suhteessa pienempi kuin pienelle yritykselle, sillä kyseisten kustannusten suuruus on jokseenkin vakio ja pitkälti markkinoiden koosta riippumaton.

5.1.3 Vaikutukset Suomen av-markkinoihin

Suomen tekijänoikeuslain mukaan alkuperäinen lähetys voi tapahtua mitä tahansa jakelukanavaa käyttäen, myös samanaikaisesti eri jakelukanavissa, mikäli tästä on sovittu oikeudenhaltijoiden kanssa. Sopimuskäytännöt eivät yleensä ole olleet teknologianeutraaleja, vaan sopimuksissa on nimetty erikseen käytetyt teknologiat.

Suomen tapauksessa tätä direktiivin laajennusvaihtoehtoa voidaan tarkastella kahdesta eri näkökulmasta: Suomeen suuntautuvan lähetystoiminnan ja Suomesta ulkomaille suuntautuvan lähetystoiminnan kannalta.

Suomeen suuntautuvan lähetystoiminnan osalta voidaan olettaa, että aluksi tarjonnan määrä voi kasvaa, jos kansainvälisille toimijoille avautuu internetjakelun myötä mahdollisuus tarjota aiempaa alhaisimmilla kustannuksilla kanaviaan ja palvelujaan suoraan suomalaisille asiakkaille niin halutessaan myös ilman kansallisia välikäsiä.

Käytännössä kuitenkin ennen kaikkea kielikysymykset rajaisivat useat kanavat marginaalisiksi kaupallisessa mielessä, ellei toimija ole valmis investoimaan tekstityksiin ja suomalaisen av-sisällön hankintaan. Lisäksi Suomen kokoinen markkina ei ole erityisen houkutteleva isoille toimijoille sen rajallisen potentiaalın vuoksi, jolloin esimerkiksi mainosten tai maksu-tv-tilausten paikallisen myyntiorganisaation rakentaminen voi helposti osoittautua kannattamattomaksi.

Lisääntynyt tarjonta kiristäisi jonkin verran kilpailua ja saattaisi kotimaiset tv-toimijat ahtaammalle. Esimerkiksi samojen kansainvälisten sisältöjen lähettäminen nykyistä useammalla kanavalla lisäisi lyhyellä aikavälillä katsojien vaihtoehtoja, mutta kotimaisten kaupallisten kanavien osalta se heikentäisi niiden asemaa mainosmyynnissä.

Jos kotimaiset tv-yhtiöt eivät menesty kilpailussa, on oletettavaa, että ne pyrkisivät leikkaamaan toimintansa kustannuksia, myös kotimaisten sisältöjen hankinnassa, vaikka kotimainen sisältö onkin kotimaisten tv-yhtiöiden merkittävimpiä kilpailuetuja. Kotimaiset sisällöt ovat erittäin tärkeitä myös mainosmyynnin kannalta, joten negatiivisen skenaarion mukaan kaupallisten tv-kanavien tilanne voisi heikentyä pidemmällä aikavälillä merkittävästikin. Samalla myös kuluttajien kannalta tarjonnan monipuolisuus vähenisi.

Tämä kehitys puolestaan saattaisi alan toimijoiden näkemysten mukaan tuoda vaikeuksia kotimaisille indie-tuotantoyhtiöille ja yksittäisille alan ammattilaisille, jos tuotantojen määrä ja/tai niiden ostohinnat putoaisivat. Positiivisessa skenaariossa ulkomaiset toimijat ryhtyisivät tilaamaan kotimaista sisältöä indie-yhtiöiltä Suomenkin markkinoille ja tuotantoyhtiöt suuntaisivat tuotantojaan aktiivisesti suoraan kansainvälisille markkinoille.

Edellä esitettyjen näkemysten osalta on kuitenkin todettava, että ne tulee mielestämme suhteuttaa satelliitti- ja kaapelidirektiivin keskeiseen sisältöön, eli käytännön tasolla kysymys on pitkälti musiikkioikeuksien lisensioinnin transaktiokuluista. Niiden suhteellinen merkitys verrattuna televisioliiketoiminnan muihin kuluihin on marginaalinen. Tv-yhtiöt eivät osta kansainvälisiä oikeuksia ohjelmiin, ellei niistä saada riittävää taloudellista tai muuta hyötyä.

Sopimisesta koituvien transaktiokulujen lisäksi on myös huomioitava, että mahdollisella oikeudellisella epävarmuudella on myös välillistä taloudellista merkitystä. Jos esimerkiksi nykyisessä tilanteessa rajat ylittävään internet-tv-lähetystoimintaan hankitut musiikkioikeudet osoittautuvat riittämättömiksi, niiden selvittämiseen liittyvät transaktiokustannukset ja hallinnointikulut voivat kasvaa merkittävästikin.

Kaiken kaikkiaan kansainvälinen kilpailu mainos- ja sisältömaksumarkkinoilla ohjaa kuitenkin alan kehitystä jo nyt huomattavasti voimakkaammin kuin satelliitti- ja kaapeli-direktiivin soveltamisalan mahdollinen laajentaminen tältä osin.

Suomesta ulkomaille suuntautuvassa lähetystoiminnassa ainoa todennäköinen hyötyjä alan nykyisistä toimijoista olisi Yleisradio, joka voisi lisensoida lähinnä ulkosuomalaisille tarkoitettuja lähetyksiä nykyistä helpommin. Suomesta käsin mahdollisesti myönnettävien lisenssien hinnoitteluperusteista riippuen Yleisradiolla olisi kaksi vaihtoehtoa.

Yleisradio voisi joko lähettää kansallisia kanavia sellaisenaan tai, jos sen ei olisi kustannussyistä mielekästä ostaa kansainväliseen aineistoon kansainvälisiä hyödyntämisoikeuksia, kyse olisi todennäköisesti TV Finland -tyyppisestä kotimaisten ohjelmien koosteesta, jolloin tuote ei olisi välttämättä sama. Musiikkioikeuksiin liittyvien transaktiokustannusten merkitys kokonaiskulujen kannalta olisi kuitenkin vähäinen, mutta oikeudellista varmuutta koskevat riskit saattaisivat lisätä merkittävästi transaktiokustannuksia suhteessa musiikkioikeuksien arvoon.

Selvitystyön aikana alan toimijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa on esitetty, että Yleisradio voisi palvella ulkosuomalaisia jo portability- eli verkkosisältöpalvelujen rajat ylittävää siirrettävyyttä koskevan asetuksen⁴⁵ perusteella. Yleisradio puolestaan on todennut, että tämä vaatisi asiakkuuksien hallintaan uudenlaisia järjestelmiä ja investointeja. Joka tapauksessa voidaan ennakoida, että jos Yleisradion rahoitusta supistettaisiin merkittävästi, ulkomaille suuntautuva lähetystoiminta olisi potentiaalinen leikkausten kohde.

Kaupallisille kanaville ulkomaille suunnattu lähettäminen ei olisi realistinen vaihtoehto, koska tv-mainonta on kohdennettu kansallisille markkinoille. Sen sijaan portability-asetuksen yhdistäminen jatkossa entistä tarkempaan mainonnan kohdentamiseen voisi puolestaan avata yleisemmällä ja eurooppalaisella tasolla kaupallisille toimijoille uudenlaisia mahdollisuuksia markkinoilla.

Tuotantoyhtiöiden harjoittaman viennin kannalta kotimaisten kanavien lähettäminen ulkomaille sellaisenaan ei ole relevantti ratkaisu, sillä tuotantoyhtiöt eivät saisi oleellisia lisätuloja ohjelmistaan. Kielteisimmässä tapauksessa kotimaisen kanavan ulkomaille lähettäminen saattaisi vähentää ohjelmien myyntiarvoa, kun niitä myydään paikallisille tv-yhtiöille kohdemaissa. Kansainvälisille markkinoille tarkoitettuja elokuvia ja tv-sarjoja rahoitetaan ja tuotetaan nykyisin kansainvälisenä yhteistyönä. Ne tuotetaan joko suoraan kansainvälisille markkinoille suunnatuiksi tuotteiksi eri kieliversioina, tai niistä myydään erikseen maakohtaisia ns. remake- tai formaattioikeuksia⁴⁶.

---

45 Asetusehdotus COM(2015)626

46 Formaatti = yksittäisen ohjelman asemesta kehitetään malli, jonka avulla konseptia (esim. Idols ja Big Brother) on helppo monistaa eri maissa; myytävä tuote on ohjelmakonseptin prosessikäsi kirjja, joka kattaa monia eri osa-alueita. Remake = oikeus, jonka perusteella käsikirjoitettu ohjelma voidaan tehdä uudelleen toisessa maassa paikallisin voimin ja paikalliseen kulttuuriin sopeutettuna.

5.2 Lähettäjäyritysten ei-lineaarinen ohjelmien välittäminen

5.2.1 Mistä on kyse

Tässä direktiivin laajentamisvaihtoehdossa alkuperämaaperiaatteen piiriin tuotaisiin kohdassa 5.1 mainittujen tv-yhtiöiden lineaarisesti lähettämien kanavien lisäksi niiden tarjoamien ei-lineaaristen sisältöjen välittäminen. Kyseessä olisivat joko satelliitin tai internetin kautta tapahtuvaan alkuperäiseen lineaariseen lähetykseen sisältyneet ohjelmat, jotka välitetään yleisölle broadcast-lähetyksen asemesta on-demand-palveluina⁴⁷. Tässä tarkoitettu aineistojen välittäminen yleisölle tapahtuu käytännössä aina internetin kautta⁴⁸.

Laajennuksen piiriin voisivat kuulua myös tapaukset, joissa lineaarisilla kanavilla esitettyihin tv-ohjelmiin liittyvää lisämateriaalia on saatavana vain on-demand-pohjaisesti internetin kautta. Tv-yhtiöt ovat kokeilleet myös sellaisten ohjelmien välittämistä, jotka ovat saatavana ainoastaan internetin on-demand-palvelujen kautta tai joihin liittyy monimediallisia piirteitä.

5.2.2 Vaikutus Euroopan av-markkinoihin

Alkuperämaaperiaatteen soveltaminen ei-lineaariseen välittämiseen toisi hyötyä lineaarisen lähettämisen tapaan julkisen palvelun ja vastaavan kaltaisille tv-yhtiöille kohdassa 5.1.2 kuvatulla tavalla, mutta pääsääntöisesti vähemmän hyötyä kaupallisille tv-yhtiöille sekä vapaasti vastaanotettavien että maksu-tv-kanavien osalta.

Mainosrahoitteisten tv-ohjelmien osalta ei-lineaarinen välittäminen toisi kuitenkin mahdollisuuden mainosten kohdentamiseen katsojakohtaisesti sekä uuden mainonnan myymiseen. Kun lineaarisessa lähettämisessä mainokset ovat ohjelmavirrassa ja samat kaikille katsojille, ei-linearisessa tarjonnassa mainokset esitetään tavallisimmin ennen ohjelmaa ja sen jälkeen (ns. pre- ja post-roll-mainokset) eivätkä mainokset ole kiinteästi ohjelmavirran osana. Mainokset myydään usein ns. mainosverkostojen kautta, jotka voivat tarjota katsojan oman maan mainossisältöjä. Tällöin tv-yhtiöllä ei tarvitse olla maa-kohtaisia omia myyntitoimintoja. Ei-lineaarisen välittämisen tuomisella direktiivin piiriin on näin ollen mainosrahoitteiselle televisiolle suurempi vaikutus kuin pelkällä lineaarisen välittämisen laajentamisella.

Musiikkiin liittyvien online-oikeuksien viime vuosien kehitys tekijänoikeusmarkkinoilla on johtanut tilanteeseen, jossa erityisesti angloamerikkalaiseen repertoariin kuuluvien teosten online-käyttöön liittyvät oikeudet on vedetty pois perinteisestä kollektiivilisensioinnista ja siirretty muutamien ns. hubien hoidettaviksi EU-tasolla.

Järjestely on koskenut ensisijaisesti audiopalveluja, mutta em. hubien repertoarikohdainen lisensiointi voi mahdollisesti johtaa erilaisiin ongelmiin tv-kanavien lisensioinnissa, jos satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalaa laajennetaan online-palveluihin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yhteishallinnointijärjestöt ovat hoitaneet tähän saakka perinteisen tv-toiminnan lisensioinnin ja sopimukset ovat pääsääntöisesti kattaneet tähän saakka myös tv-yhtiöiden online-palvelut.

Jos kaupallisesti merkittävät musiikkialan oikeudenomistajat haluavat lisensioida jatkossa tv-toiminnan online-oikeudet suoraan itse, markkinatilanne voi muuttua. Toisaalta

⁴⁷ Määritelmät on esitetty kohdassa 3.2

⁴⁸ Ennen internetin yleistymistä tarjolla oli myös satelliittipohjaisia on-demand-palveluja, joissa satelliitista lähetetty ohjelmakirjasto tallennettiin kuluttajan digiboksin kiintolevyille. Nämä järjestelmät olivat kuitenkin kalliita ja toiminnoiltaan rajoitettuja.

on syytä huomioida tältä osin, että yhteishallinnointidirektiivin⁴⁹ 32 artikla edelleen sallii lineaariseen lähetykseen ja siihen liittyvään oheismateriaaliin sisältyvän musiikin online-oikeuksien kollektiivisen lisensioinnin lähetyksessa myös rajat ylittävälle markkinoille multiterritoriaalista online-lisensiointia koskevien erityisvaatimusten estämättä.

5.2.3 Vaikutukset Suomen av-markkinoihin

Tv-yhtiöt ostavat nykyisin käytännössä aina 7–30 vuorokauden catch-up-oikeudet ohjelmiin osana hankintasopimuksia. Joissain yksittäisissä tapauksissa ulkomainen tuotantoyhtiö ei kaupallisesta syystä, kuten omasta kansainvälisestä on-demand-palvelustaan johtuen, myy catch-up-oikeuksia kansallisille tv-yhtiöille.

Direktiivin laajentaminen tältä osin saattaisi joissain tilanteissa auttaa myös Suomen ruotsinkielisen väestönosan kaltaisten, toisen maan ja/tai kielialueen tv-kanavien on-demand-sisältöjä seuraavien kuluttajaryhmien tilannetta. Näin menetellen esimerkiksi ruotsalaisen SVT:n tv-kanavien online-palvelun edellyttämät musiikkioikeudet olisivat hankittavissa Suomea varten keskitetysti lähettäjämaassa.

Alkuperäisen lähettäjäyrityksen ja erityisesti kaupallisen tv-yhtiön ei kuitenkaan kannata ostaa esittämiinsä ohjelmiin kansainvälisiä oikeuksia, ellei se saa taloudellista vastiketta tai riittävästi muuta hyötyä rajat ylittävistä palveluista ja uusista yleisöistä. Lisäksi julkisen palvelun yhtiöillä muiden maiden yleisöjen palveleminen ei pääsääntöisesti kuulu niiden tehtäviin. Näin ollen esimerkiksi SVT:n online-palvelujen saattaminen Suomessa ruotsinkielisen yleisön käytettäväksi osana alkuperäistä lähetystä vaatisi lähtökohtaisesti poliittisen ratkaisun, jos se ei ole mielekästä lähettäjäyrityksen kannalta tai jos direktiivin mahdollinen laajentaminen ei tarjoa toimivaa ratkaisua.

Muilta osin vaikutukset ovat hyvin samankaltaisia kuin kohdassa 5.1.3.

5.3 Uudet toimijat

5.3.1. Mistä on kyse

Uudet toimijat ovat tv-yhtiöistä riippumattomia on-demand-palveluja tai reaaliaikaisia streaming-palveluja, jotka tarjoavat sisältöjään kansainvälisesti. Palvelut voivat koostua yksittäin valittavista ohjelmista, perinteisiä tv-kanavia muistuttavista sisältökokonaisuuksista, reaaliaikaisten tapahtumien striimauksista tai niiden erilaisista yhdistelmistä.

Toimijat voivat olla joko omaa palvelua tarjoavia yhtiöitä (esim. Netflix) tai avoimien alustojen, yleisimmin YouTuben päällä toimivia toimijoita (esim. Splay). Uudenlaiset reaaliaikaiset striimaussovellukset kuten Periscope ovat avanneet kenelle tahansa mahdollisuuden lähettää reaaliaikaisia lähetyksiä myös internetin viestipalvelujen kuten Twitterin kautta. Muita uusia mahdollisia toimijaryhmiä ovat muun muassa operaattorit, teknologiayhtiöt ja muu media kuten sanoma- ja aikakauslehtien kustantajat.

Myös yksittäiset yhtiöt, jotka tuottavat esimerkiksi kulutustarvikkeita, tuottavat enenevässä määrin sisältömarkkinoinnin puitteissa liikkuvan kuvan aineistoja sekä omiin viestintäkanaviinsa että laajemmin jaeltaviksi.

Omaa lähetykspalvelua tarjoavat toimijat perustavat liiketoimintansa yleisimmin maksusisältömalliin ja avoimilla alustoilla toimivat pääosin mainosansaintaan.

---

⁴⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/26/EU tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista sekä usean valtion alueen kattavasta musiikkiteosten oikeuksien lisensioinnista verkkokäyttöä varten sisämarkkinoilla.

Satelliitti- ja kaapelidirektiivin laajentaminen uusiin toimijoihin nostaisi esiin monia kompleksisia kysymyksiä. Näitä ovat muun muassa mahdollisen laajennuksen suhde muihin asiaan liittyviin direktiiveihin ja kansainvälisiin tekijänoikeussopimuksiin sekä yhteishallinnointijärjestöjen keskinäisiin vastavuoroisuussopimuksiin. Näiden seikkojen laajuuden ja monimutkaisuuden vuoksi emme analysoi niitä tässä yhteydessä.

5.3.2 Vaikutus Euroopan av-markkinoihin

Uusille toimijoille olisi etua, jos ne voisivat alkuperämaaperiaatteen mukaisesti sopia musiikkioikeuksista yhdessä eurooppalaisessa maassa sen sijaan, että ne sopivat jokaisen maan oikeuksista erikseen. Tällöin syntyisi merkittäviä lisensioinnista aiheutuvien transaktiokulujen ja mahdollisista oikeudellisista epävarmuuksista syntyvien välillisten kulujen säästöjä, mikä voisi myös lisätä palvelujen tarjontaa pienissä maissa.

Jos uusien toimijoiden kotipaikan valinta sen sijaan perustuisi ns. forum shoppingille ja sen osalta erityisesti alimman hintatason etsimiseen, tällä voisi olla haitallisia vaikutuksia oikeudenomistajille. Tämä koskee tapauksia, joissa edullisempi hintataso perustuisi kollektiivihallinnon kustannusosuuden alentamisen sijasta oikeudenomistajille maksettaviin alempiin korvauksiin. Oikeudenomistajille suurimman uhkakuvan muodostaa alaspäin johtava hintakilpailukierre eli ns. race to the bottom sekä tilanne, jossa kollektiivisopiminen ulottuisi toimijoiden primäärimarkkinoille ja vaikuttaisi siten niiden toimintaan.

Satelliitti- ja kaapelidirektiiviin suoraan liittyvien seikkojen lisäksi mahdollinen uhka on se, että suosituimpien sisältöjen oikeudet keskittyvät muutamille suurille, kansainvälistä liiketoimintaa harjoittaville yhtiöille, jolloin pienten kieli- ja kulttuurialueiden kansallisten palveluiden on vaikea pysyä kilpailussa mukana. Tämä puolestaan kaventaisi kuluttajille tarjottavien sisältöjen monipuolisuutta pienissä maissa.

Vasta-argumenttina tälle skenaariolle on esitetty, että av-oikeuksien omistajat eivät yleensä saa parasta tuottoa yhdellä paneurooppalaisella sopimuksella, vaan tekemällä useita maa- ja aluekohtaisia sopimuksia. Selvyyden vuoksi todettakoon, että satelliitti- ja kaapelidirektiivi ei estä mutta ei myöskään edistä musiikkioikeuksien osalta paneurooppalaisten lisenssien käyttämistä.

Kansainvälisen kilpailun lisääntyminen johtaa satelliitti- ja kaapelidirektiivin mahdollisista muutoksista riippumatta mitä todennäköisimmin kanava- ja sisältötarjonnan lisääntymiseen sekä sen myötä mahdollisesti merkittäviin muutoksiin tv-sisältöjen tukku-markkinoilla.

Yhtäältä samoja ja pääasiassa angloamerikkalaisia sisältöjä myytäisiin entistä useammille toimijoille, jolloin sisältöjen yksikköhinnat laskisivat. Vastaavasti niiden arvo tv-mainosmyynnin osalta laskisi, mikä saattaisi aiheuttaa merkittäviä ongelmia kansallisille kaupallisille tv-kanaville. Jos perinteisten kaltaisten tv-sisältöjen yksinoikeuksien merkitys vähenisi huomattavasti, tämä aiheuttaisi ongelmia erityisesti kansallisille kaupallisille tv-toimijoille. Yksikköhintojen lasku vaikuttaisi mitä todennäköisimmin myös kotimaisten tuotantojen ostohintoihin.

Toisaalta halutuimpien myytävien tuotteiden, kuten suosittujen urheilulajien sekä kaupallisesti potentiaalisimpien elokuvien ja tv-sarjojen, suhteellinen arvo ja hinnat nousisivat kiristyvässä kilpailussa, sillä ne toisivat oleellisia kilpailuetuja ja vahvistaisivat toimijoiden brändejä. Nousevat hinnat voisivat johtaa siihen, että vain kansainvälisen tason toimijat voisivat käytännössä ostaa suosituimpien tuotteiden oikeuksia. Tämä kehitys voi toteutua vain silloin, kun oikeuksista voidaan sopia määräaikaisilla tai pysyvillä aluekohtaisilla yksinoikeuksilla.

Jos angloamerikkalaisten tuotteiden hintojen lasku vaikuttaisi alentavasti myös eurooppalaisista tuotannoista maksettaviin hintoihin ja jos eurooppalaisten tuotantojen oikeuksia myytäisiin enenevässä määrin koko Euroopan markkinoille, oikeuksista saatavat yksikökohtaiset tulot vähenisivät ja laskisivat eurooppalaisten tuotantojen määrää. Tämä puolestaan vähentäisi kuluttajatarjonnan monipuolisuutta ja vaikuttaisi mm. kansallisen uutistuotannon resursseihin.

Tutkimusten mukaan vain pieni osa eurooppalaisista kuluttajista on käyttänyt audiovisuaalisia sisältöjä ulkomailta tarjotuista palveluista tai ollut niistä kiinnostunut⁵⁰.

Direktiivin mahdollisesti aiheuttamista muutoksista riippumatta kuluttajien hintamielikuvat ovat muuttuneet erityisesti Netflixin kaltaisten toimijoiden hinnoittelun myötä. Ne aiheuttavat paineita erityisesti premium-maksu-tv-pakettien hinnoittelulle, vaikka kyse onkin eri sisältöisistä tuotteista, sillä premium-pakettien ja esim. Netflixin kuluttajahintojen välinen ero on huomattava.

Alan kotimaisten toimijoiden mielestä yleisellä tasolla direktiivin laajennus uusiin toimijoihin oikeuksien hankinnan osalta toisi uutta sääntelyä sellaiseen liiketoimintaan, jota ei ole aiemmin säännelty satelliitti- ja kaapelidirektiivillä. Kyse on jatkuvasti kehittyvästä liiketoiminnasta, jonka ei voida olettaa jatkossakaan vakiintuvan tiettyyn muotoon. Sääntelyn ulottaminen tällaiseen toimintaan voisi heidän mielestään aiheuttaa ennalta arvaamattomia seurauksia, sillä liikkuvan kuvan markkinoiden kehitystä ohjaavat lukuisat yksittäiset seikat ja niiden väliset monimutkaiset vuorovaikutussuhteet.

Alan toimijoiden näkemysten takana on mitä ilmeisimmin pelko sääntelyn eri osaluueiden kokonaisvaikutuksesta kaikkien tarvittavien oikeuksien hankinnan transaktiokustannuksiin. Oikeudenomistajien keskeisin riski liittyy korvaustasojen alenemiseen ja kaupallisten tv-yhtiöiden riski kilpailun edelleen kiristymiseen ja toimintaedellytysten heikkenemiseen. Yleisradio ja tv- ja on-demand-palveluja tarjoavat teleoperaattorit taas näkevät mahdollisuuksia markkinoiden edistämiseen.

Edellä esitetyt yleisempää markkinakehitystä koskevat näkemykset tulee mielestämme suhteuttaa satelliitti- ja kaapelidirektiivin keskeiseen sisältöön, eli käytännössä kysymys on musiikkioikeuksien lisensioinnin ja mahdollisten oikeudellisten epävarmuustekijöiden aiheuttamista transaktiokuluista. Niiden suhteellinen merkitys televisioliiketoiminnan kokonaiskukurakenteen kannalta on marginaalinen verrattuna televisioliiketoiminnan muihin osa-alueisiin. Kansainvälinen kilpailu sekä mainos- että sisältömaksumarkkinoilla ohjaa alan kehitystä jo nyt huomattavasti voimakkaammin kuin satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalan mahdollinen laajentaminen musiikkioikeuksien osalta.

5.3.3 Vaikutukset Suomen av-markkinoihin

Suomen osalta vaikutukset olisivat vastaavia kuin alaluvuissa 5.1.3 ja 5.2.3, mutta niiden suhteellinen merkitys kasvaisi.

Suomeen suuntautuvan sisältötarjonnan osalta voidaan olettaa, että musiikkioikeuksien hankinnan yksinkertaistuessa ja oikeudellisen varmuuden lisääntyessä tarjonnan määrä voisi kasvaa lyhyellä aikavälillä jossain määrin, mutta monipuolisuus sen sijaan vähemmän, sillä monet toimijat välittäisivät pitkälti samoja tai samankaltaisia sisältöjä. Käytännössä kuitenkin ennen kaikkea sisällöissä käytetyt kielet rajaisivat useat uusien toimijoiden kaupalliset palvelut marginaalisiksi, ellei toimija ole valmis investoimaan tekstityksiin ja suomalaisen av-sisällön hankintaan. Edelleen on korostettava, että tässä kehityksessä pelk-

---

50 Esim. "Cross border access to online content; report". Flash Eurobarometer 411, August 2015.

kien musiikkioikeuksien hankinnan transaktiokustannusten merkitys sekä vakiintuneiden että uusien toimijoiden bisnespäätöksissä on marginaalinen suhteessa esimerkiksi musiikkioikeuksien kokonaishintaan, sillä kyseiset oikeudet ovat olleet hankittavissa rajat ylittäviin palveluihin kaiken aikaa ilman direktiivin laajentamistakin, vaikkakaan ei keskitetysti.

Yleisemmällä ja satelliitti- ja kaapelidirektiiviin vain välillisesti liittyvällä tasolla mahdollisesti lisääntynyt tarjonta ja yksinoikeuksien merkityksen väheneminen kiristäisivät kilpailua ja saattaisivat erityisesti kotimaiset kaupalliset tv-toimijat nykyistä ahtaammalle. Kielteisen skenaarion mukaan mainosmyynnin heikentyminen vähentäisi investointeja kotimaisiin sisältöihin, mikä puolestaan kaventaisi kuluttajille tarjolla olevan kotimaisen sisällön monipuolisuutta. Tämä kehitys puolestaan aiheuttaisi vaikeuksia kotimaisille indie-tuotantoyhtiöille ja yksittäisille alan ammattilaisille kuten ohjaajille, käsikirjoittajille ja näyttelijöille.

Myönteisessä skenaariossa ulkomaiset toimijat ryhtyisivät tilaamaan kotimaista sisältöä indie-yhtiöiltä Suomenkin markkinoille ja tuotantoyhtiöt suuntaisivat tuotantojaan aktiivisesti suoraan kansainvälisille markkinoille.

Jos EU-tason hintakilpailu johtaisi siihen, että vain suurimmilla toimijoilla on varaa hankkia halutuimpien sisältöjen oikeuksia joko lainkaan tai vasta tietyn mittaisen aikaikakunan jälkeen, kotimaisten alan toimijoiden ei välttämättä enää kannattaisi hankkia näitä oikeuksia. Tämä muuttaisi saatavuutta suomalaisten kuluttajien kannalta, jos kyseiset sisällöt olisivat saatavilla vain kansainvälisistä maksullisista palveluista. Satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalan mahdollisella laajentamisella olisi kuitenkin tälle kehitykselle vain marginaalinen merkitys.

Suomesta ulkomaille suuntautuvan sisältötarjonnan osalta tiedossamme ei ole, että Suomesta löytyisi lyhyellä aikavälillä uusia toimijoita, jotka olisivat valmiita investoimaan kansainvälisille markkinoille suunnattuihin av-palveluihin yksittäisiä Rovion (ToonsTV) kaltaisia poikkeuksia lukuun ottamatta. Internetpalveluiden yleistyessä ja markkinoiden kasvaessa sekä toiminnan aloittamiskynnyksen madaltuessa suhteessa esimerkiksi satelliittilähetystoimintaan tilanne voi kuitenkin muuttua nopeastikin.

5.4 Yhteenveto: alkuperäinen lähetystoiminta

Direktiivin soveltamisalan laajentamisesta alkuperäisen lähettämisen osalta Suomen markkinoille olemme tehneet alaluvuissa 5.1–5.3 esitettyjen seikkojen perusteella johtopäätöksiä, jotka esitetään seuraavassa taulukossa. Niiden osalta on syytä korostaa, että edellä esitetyt satelliitti- ja kaapelidirektiivin mahdolliset muutokset ovat suhteellisen pieniä verrattuna muihin televisioalalla jo käynnissä oleviin muutoksiin, kuten markkinointiviestinnän ja katsomistottumusten kehitykseen. Lisäksi satelliitti- ja kaapelidirektiivin mahdollisen soveltamisalan laajentamisen suora ja lyhyen aikavälin vaikutus, eli musiikkioikeuksien transaktiokustannusten merkitys kokonaiskehityksen kannalta, on marginaalinen.

Toimijaryhmä	5.1 Muulla kuin satelliittipohjaisella teknologialla tapahtuva lähettäminen	5.2 Lähettäjäyrytysten uudet toimintatavat	5.3 Uudet toimijat
Kuluttajat	<p>Lyhyen aikavälin (1–2 vuotta) vaikutukset: Tarjonnan kokonaismäärä ja monipuolisuus kasvavat jonkin verran</p> <p>Pitkän aikavälin (3-5 vuotta) vaikutukset: Tarjonnan kokonaismäärä kasvaa jonkin verran, mutta kotimaisen sisällön tarjonnan määrä ja monipuolisuus voivat vähentyä jonkin verran</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Kuten 5.1</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: Kuten 5.1</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Tarjonnan kokonaismäärä kasvaa ja tarjonnan monipuolisuus kasvaa jonkin verran, sisältöjen käytettävyys paranee</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: Tarjonnan kokonaismäärä kasvaa, kotimaisen sisällön tarjonta ja monipuolisuus voivat vähentyä, kuluttajien maksu-tv-maksut voivat pienentyä</p>
Tuotantoyhtiöt ja yksittäiset tekijät	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Sisältötarjonnan lisääntyessä ostajien (tv-kanavien) ohjelmista maksamat keskimääräiset hinnat laskevat</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: Kotimaisten tuotantojen tilausmäärät vähenevät ja keskimääräiset budjetit pienenevät jonkin verran; osa tuotantoyhtiöistä hankkii uutta kansainvälistä liiketoimintaa; alalla toimivien yhtiöiden ja ammattilaisten määrä vähenee jonkin verran (tai enemmänkin, jos kansainvälinen liiketoiminta ei lähde kasvuun)</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Kuten 5.1</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: Kuten 5.1</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Markkinoille tulee uusia toimijoita, joille voi myydä tuotteitaan</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: Kilpailun kiristyminen johtaa tuotantoyhtiöiden kansainvälisen tason konsolidaatioon ja yksikkökokojen kasvuun; rinnalla toimii pienempiä niche-alueisiin erikoistuneita yhtiöitä</p>
Nykyiset tv-yhtiöt	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Suora ulkomainen sisältötarjonta kuluttajille kasvaa ja kilpailu kiristyy jonkin verran, halutuimmista kansainvälisistä premium-sisällöistä (mm. suosituin urheilu, halutuimmat tv-sarjat) joudutaan maksamaan aiempaa enemmän, mainosansainta putoaa jonkin verran; uusia transaktiokustannuksia syntyy, jos sisältömyynti suoraan kuluttajille kasvaa (esim. asiakas- ja laskutusjärjestelmät)</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: Kilpailuympäristö muuttuu pysyvästi jonkin verran vaikeammaksi mainosansainnan vähentyessä; kansainvälisten yritysjärjestelyjen houkuttelevuus voi kasvaa; uusia osaamistarpeita syntyy kuluttajaliiketoiminnan osalta</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Tv-yhtiöt panostavat enemmän kilpailuun on-demand-markkinoilla jo olevien tahojen kanssa; muuten kuten 5.1</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: Rinnakkaisen on-demand-markkinan syntyminen voi johtaa ristiriitoin oikeuksien lisensioijien kanssa; kansainvälinen mainosmyynti voi tulla mahdolliseksi; muuten kuten 5.1</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Lineaarisen katselun väheneminen johtaa kiristyvään kilpailuun uusien toimijoiden kanssa; musiikkioikeuksien lisensiointi- ja hinnoittelumallit kohtaavat muutospainetta</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: Tv-yhtiöiden toiminnan luonne siirtyy lähemmäksi on-demand-palvelujen toimintaa; alalla tapahtuu keskittymistä</p>

<p>Operaattorit</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Lisää jonkin verran muutenkin suurta tietoliikenteen kasvua sekä tarvetta nopeisiin ja luotettaviin laajakaistayhteyksiin erityisesti mobiililaitteille ja tätä kautta lisäansainnan mahdollisuuksia; kustannusten lisääntyminen</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: Lisää jonkin verran muutenkin merkittäviä infrastruktuurin uusimisen ja laajentamisen kustannuksia, mutta myös samalla ansainnan mahdollisuuksia</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: On-demand-palvelujen lisääntyminen kasvattaa edelleen tiedonsiirto-kapasiteetin tarpeen kasvuvauhtia; muuten kuten 5.1</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: On-demand-palvelujen ja erityisesti teräväpiirtosisältöjen katsomisen lisääntyminen kasvattaa edelleen tiedonsiirtokapasiteetin tarvetta ja sitä kautta ansainnan mahdollisuuksia; muuten kuten 5.1</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Av-palvelujen kokonaismäärän lisääntyminen kasvattaa edelleen tiedonsiirto-kapasiteetin tarvetta; operaattorit voivat olla itse mukana sisältöpalvelu-kilpailussa asiakaspidon vuoksi tai ne partneroituvat on-demand-palvelujen kanssa</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: On-demand-palvelujen ja erityisesti teräväpiirtosisältöpalvelujen sekä niiden katsomisen lisääntyminen kasvattaa edelleen tiedonsiirto-kapasiteetin tarpeen kasvua ja sitä kautta ansainnan mahdollisuuksia; operaattorit ovat löytäneet oman roolinsa suhteessa sisältöpalveluihin</p>
<p>Uudet palvelut</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Avaa tv- ja muita liikkuvan kuvan liiketoimintamahdollisuuksia uusille toimijoille</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: Parhaiten menestyneet uudet palvelut ovat saaneet aikaan uutta liiketoimintaa</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Kilpailu on-demand-palveluissa kasvaa</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: On-demand-palvelujen välisessä kilpailussa markkinoilta putoaa pois kilpailijoita; oikeuksien myyjien on luotava uudet pelisäännöt tv-yhtiöiden ja on-demand-palvelujen välille</p>	<p>Lyhyen aikavälin vaikutukset: Mahdollistaa suoran kilpailun tv-yhtiöiden kanssa; helpottaa sisältöoikeuksien lisensiointia</p> <p>Pitkän aikavälin vaikutukset: On-demand-palvelut ja tv-yhtiöt löytävät omat roolinsa uudenaikaisessa tilanteessa sekä kansainvälisillä että kansallisilla av-markkinoilla; markkinan dynamiikka aiempaa selvemmin "voittaja vie kaiken"</p>

Edellä olevien alalukujen ja taulukon perusteella voidaan todeta, että direktiivin soveltamisalueen laajentaminen alkuperäisen lähettämisen osalta ei sinänsä johda todennäköisesti suoraan ja varsinkaan lyhyellä aikavälillä merkittäviin muutoksiin muiden kuin musiikki-oikeuksien lisensioinnin transaktiokustannusten osalta. Niiden suuruuden merkitys yksittäisen yrityksen kohdalla on suoraan verrannollinen sen kokoon, eli mitä pienempi yritys, sitä suurempi suhteellinen merkitys transaktiokustannusten suuruudella on, sillä kyseiset kulut ovat jokseenkin saman suuruiset liikevaihdon suuruudesta ja markkinan koosta riippumatta.

Sen sijaan soveltamisalan laajentaminen saattaa välillisesti osaltaan johtaa av-markkinoilla moniin suuriinkin muutoksiin erityisesti pidemmällä aikavälillä, mikäli direktiivi laajennettaisiin koskemaan myös kaikenlaista av-sisältöjen on-demand-välittämistä.

Yleisemmällä tasolla yhtäältä kilpailu markkinoilla kiristyy ja vaatii nykyisin vallitsevien liiketoiminta- ja lisensiointitapojen uudistamista. Sisältöjen hintadynamiikka muuttuu, ja sisältöjen ja yksinoikeuksien arvonmuutokset saattavat vähentää kaupallisten tv-yhtiöiden mainosansaintaa, mikä puolestaan vaikuttaa negatiivisesti niiden mahdollisuuksiin ostaa kotimaisia ohjelmia.

Toisaalta suomalaisten kuluttajien kannalta tarjonnan määrä ja jossain määrin monipuolisuuskin voivat lyhyellä aikavälillä kasvaa jossain määrin, mutta pidemmällä aikavälillä erityisesti kotimaisten tv-kanavien tarjonnan osalta monipuolisuus saattaa vähentyä. Monet halutuimmista sisällöistä, kuten kansainväliset tv-sarjat ja elokuvat sekä suosituimmat urheilulajit, jotka nyt ovat saatavissa joko Yleisradion tai mainosrahoitteisten tv-kanavien kautta, saattavat siirtyä katsottaviksi aiempaa laajemmin ainoastaan maksullisten palvelujen kautta. Kuluttajien maksu-tv-maksut saattavat puolestaan alentua kansainvälisen kilpailun kiristymisen myötä.

6 Direktiivin soveltamisalan mahdollinen laajentaminen: edelleen lähettäminen

Edelleen lähettämisen osalta tarkastellaan seuraavassa neljää mahdollista direktiivin laajenusvaihtoehtoa ja niiden vaikutuksia. Tarkasteltavat vaihtoehdot on valittu tilaajan esityksestä.

6.1 Muun kuin kaapelin kautta tapahtuva edelleen lähettäminen

6.1.1. Mistä on kyse

Direktiivin laajennus muuhun kuin kaapeliverkon kautta tapahtuvaan alkuperäisen lähetyssignaalin edelleen lähettämiseen tarkoittaa lähinnä internetin kautta tapahtuvaa samanaikaista, muuttamatonta ja lyhentämätöntä edelleen lähettämistä. Käsittelemme tässä alaluvussa yhden maan sisällä tapahtuvaa edelleen lähettämistä. Useamman maan alueelle tapahtuvaa edelleen lähettämistä käsitellään alaluvussa 6.4.

Toisesta jäsenvaltiosta tulevan lähetyksen edelleen lähettäminen myös antenni- ja satelliittiteknologian avulla on periaatteessa mahdollista, mutta kaupallisista ja teknisistä syistä johtuen sen merkitys suhteessa internetvälitykseen on vähäinen. Suomessa Kopiosto lisensoi kaapelin kautta tapahtuvan edelleen lähettämisen lisäksi myös maanpäällistä ja IPTV-lähetyksenä tapahtuvaa edelleen lähettämistä.

Selvyyden vuoksi todettakoon, että jos lähettäjäyritys on hankkinut lähettämiseen tarvittavat oikeudet ja lähetyksen internetissä tapahtuu lähettäjäyrityksen toimeksiannosta ja sen vastuulla, kyse ei ole edelleen lähettämisestä vaan lähettäjäyrityksen omasta lähetyksestä. Edelleen lähettämisestä on kyse silloin, kun alkuperäisen lähetyksen lähettäminen tapahtuu toisen yrityksen liiketoimintana tämän toisen yrityksen asiakkaista muodostuvalle uudelle yleisölle.

Pääpiirteissään internetin kautta tapahtuva edelleen lähettäminen on hyvin samanlaista kuin kaapelin kautta tapahtuva edelleen lähettäminen, ja se onkin jo markkinoilla yleistä.

Koska kaapeli-tv on suljettu järjestelmä, katsoja on riippuvainen kaapelioperaattorinsa tarjonnasta eikä itse voi saada vapaasti pääsyä kanaviin tai sisältöihin. Siksi on ollut perusteltua säätää edelleen lähettämistä niin, että kaapelioperaattori on voinut kohtuullisella vaivalla hankkia oikeudet kanavien edelleen lähettämiseen.

Internetin kautta tapahtuvassa ohjelmien välityksessä ei edelleen lähettämällä ole kuitenkaan käytännön merkitystä, koska kaikki internetissä olevat sisällöt ovat jakelutekni-

sesti vastaanotettavissa (lineaarinen striimi) tai käytettävissä (on-demand) ilman operaattorin ennalta tekemää valintaa, ellei palveluja tai yksittäisiä sisältöjä ole geoblokattu. Toisin sanoen internetstriimauksessa ei ole tarvetta vastaaville välitysoperaattoreille kuin kaapeli- tai satelliittilähettämisessä⁵¹. Edelleen lähettämällä on näin ollen merkitystä kuluttajien kannalta tarjonnan määrän ja monipuolisuuden osalta niin kauan kuin sisältöjä geoblokataan.

6.1.2 Vaikutus Euroopan av-markkinoihin

Jos tarkastelu rajataan koskemaan vain lineaarisen tv-kanavan edelleen lähettämistä, direktiivin soveltamisalan muutoksen vaikutukset olisivat vähäisiä. Direktiivin laajentaminen koskemaan muun kuin kaapelin kautta tapahtuvaa edelleen lähettämistä selkiyttäisi periaatteessa kaikkien kansallisten tv-kanavien lähettämistä internetin kautta, sillä oikeudet olisivat hankittavissa teknologiariippumattomasti ja tarvittaessa yhteishallinnointiorganisaatioiden kautta.

6.1.3 Vaikutukset Suomen av-markkinoihin

Suomen osalta laajennus ei muuttaisi käytännössä vallitsevaa tilannetta, sillä Suomessa Kopiosto lisensoi myös internetin kautta tapahtuvaa edelleen lähettämistä. Alan eri toimijat joko kannattavat tai suhtautuvat neutraalisti siihen, että direktiiviä laajennettaisiin edelleen lähettämisen osalta teknologianeutraaliksi.

6.2 Tv-yhtiöiden uusien toimintamallien liittäminen osaksi edelleen lähettämistä (catch-up, on-demand)

6.2.1 Mistä on kyse

Sen lisäksi, että lineaarinen edelleen lähettäminen internetissä rinnastettaisiin kaapeli-tv-verkossa tapahtuvaan edelleen lähettämiseen (kohta 6.1), tämä laajennus kattaisi myös lineaariseen tv-kanavaan liittyvien ei-lineaaristen catch-up-sisältöjen välittämisen osana edelleen lähettämistä⁵².

Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että lineaarista tv-kanavaa kaapeli- tai internetjake-luna edelleen lähettävä yritys voisi hankkia samaa menettelyä käyttäen, kuin se hankkii oikeudet kanavan edelleen lähettämiseen, myös kyseisen tv-kanavan ohjelmien catch-up-oikeudet, jotka mahdollistaisivat lineaarikanavalla esitettyjen ohjelmien on-demand-katselun.

Internetlähetykset ovat yleisesti maantieteellisesti rajattuja eli geoblokattuja. Edelleen lähettämisestä on kysymys silloin, kun palvelu saatetaan toisen yrityksen kuin alkuperäisen lähettäjäyrityksen toimesta saataville uudelle yleisölle sellaisella maantieteellisellä alueella, jolla ei ole ollut pääsyä alkuperäiseen palveluun.

⁵¹ Lähetysoperaattori on esimerkiksi satelliitti- tai kaapelioperaattori, jolta tv-yhtiö ostaa lähetysohjelmien kuluttajalle asti. Internetlähettämisessä ei tarvita lähetysoperaattoria. Sen sijaan tarvitaan internetoperaattori, jolta kuluttaja ostaa pääsyn yleiseen internetiin. Tv-yhtiö striimaa sisällön avoimeen internetiin, johon kuluttajalla on pääsy internetoperaattorinsa palvelun kautta.

⁵² Tässä selvityksessä käytetään perinteisestä edelleenlähetystoiminnasta ja sen yhteydessä tapahtuvasta on-demand-välittämisestä yhteisnimitystä ”edelleen lähettäminen”.

Samanaikaisuuden ja muuttamattomuuden vaatimus toteutuisi siten, että ohjelmat olisivat katsottavissa catch-up-palvelussa yhtä pitkään kuin alkuperäisen lähettäjäyrityksen palvelussa.

On-demand-palvelussa katsoja katsoo tv-sisällön itse valitsemanaan aikana. Edelleen lähettämisen pohjana oleva samanaikaisuuden periaate ei näin toteudu samalla tavalla kuin alkuperäisessä lineaarisessa lähetyksessä. Kyse olisikin lähinnä siitä, että direktiivin säännöksellä määriteltäisiin, että myös ohjelmien on-demand-käytön katsottaisiin olevan osa edelleen lähettämistä, jos käyttö olisi edellä kuvatulla tavalla mahdollista yhtä pitkän ajan kuin ohjelma on katsottavissa alkuperäisen lähettäjäyrityksen palvelussa.

Esimerkiksi Tanskassa⁵³ tällaisten sisältöjen oikeuksien hankinta on mahdollistettu osana kollektiivista lisensiointia, kunhan se noudattaa osaltaan muuttamattomuus- ja samanaikaisuuskriteerejä. Esimerkiksi catch-up-sisällöt eivät voi olla saatavilla pidempään kuin ne ovat alkuperäisen lähettäjäyrityksen omassa palvelussa saatavilla. Tämä menettely ei koske kuitenkaan tv-yhtiöiden oikeuksia, ja tekijöillä on kielto-oikeus teostensa käyttöön osana yleistä sopimuslissensijärjestelmää.

6.2.2 Vaikutus Euroopan av-markkinoihin

Käytännössä kaikessa tv-ohjelmaoikeuksien kaupassa lisensioidaan nykyään lineaarilähettämisen lisäksi oikeus tarjota sisältö catch-up-palveluna tyypillisesti 7–30 vuorokauden ajan lineaarilähettamisestä.

Jos tällaista palvelua tarjottaisiin edelleen lähettämisen yhteydessä, edelleen lähettäjän tulisi lähtökohtaisesti tarjota aineisto katsojille yhtä pitkäksi aikaa kuin se on alkuperäisen lähettäjän catch-up-palvelussa. Muussa tapauksessa catch-up-oikeuteen perustuvan aineiston tarjoamisen edelleen lähettäjän palvelussa ei voitaisi katsoa tapahtuvan samanaikaisesti, kuten direktiivi edellyttää.

Arviointiin, joka koskee lähettäjäyrityksen muidenkin kuin lineaariseen tv-lähetykseen sisältyvien ohjelmien, esimerkiksi pelkästään verkossa esitettävien ohjelmien, on-demand-oikeuksien sisällyttämistä direktiivin sääntelemän edelleen lähettämisen ja siihen liittyvän kollektiivilisensioinnin piiriin, liittyy paljon epävarmuutta aiheuttavia tekijöitä. Yksi mahdollinen skenaario on, että tällainen muutos loisi markkinoille on-demand-palvelujen rinnakkaismarkkinat, eli kilpailuasetelma muuttuisi, jos samoja tv-ohjelmia ja elokuvia koskevia oikeuksia olisi saatavana muuta kautta kuin suoraan alkuperäisiltä oikeudenomistajilta. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että tv-kanavien on-demand-tarjonta voisi olla kuluttajien saatavilla kaikissa maissa, joissa kanavia lähetetään edelleen, mikä puolestaan voisi vaikeuttaa perinteisten aikaikkunoihin perustuvien maa- ja aluekohtaisten liiketoimintamallien käyttöä.

Alaluvussa 5.2.3 käsitellyssä Suomen ruotsinkielisen väestönosan tapauksessa direktiivin laajentaminen koskemaan myös on-demand-tarjontaa voisi ratkaista SVT:n on-demand-palvelujen saatavuusongelman siten, että Suomessa toimivat edelleen lähettäjät voisivat hankkia tarvittavat on-demand-oikeudet yhteishallinnointijärjestöltä.

Yleisemmällä tasolla tämä mahdollinen direktiivin laajennus voisi parantaa sisältöjen saatavuutta, mutta saattaisi toisaalta aiheuttaa laajasti sovellettuna edellä kuvatun kaltaisia aikaikkunointiin perustuvaan toimintamalliin liittyviä ongelmia markkinoilla.

---

⁵³ Tanskan tekijänoikeuslain § 35

6.2.3 Vaikutukset Suomen av-markkinoihin

Käytännössä direktiivin laajennus voisi merkitä sitä, että Suomessa edelleen lähetettävien kansainvälisten tv-kanavien omat catch-up-palvelut tulisivat suomalaisten kuluttajien käytettäväksi. Tämä synnyttäisi uudenlaista on-demand-tarjontaa markkinoille. Kuluttajien kannalta tämä lisäisi tarjonnan määrää, käytettävyyttä ja monipuolisuutta.

Sen sijaan markkinoiden territoriaalsiin ja julkaisuikkunoihin perustuvan mallin kannalta tämä aiheuttaisi mahdollisesti uudenlaisen kilpailutilanteen on-demand-liiketoiminnan osalta, jos esimerkiksi suomalaisen tv-kanavan ostama elokuva tai draamasarja olisi katsottavissa kansainvälisen tv-kanavan Suomeen tarjoaman palvelun kautta ennen kuin se esitetään kotimaisella kanavalla.⁵⁴

Direktiivin laajennus toisi lisäksi suomalaisille tv- ja tuotantoyhtiöille mahdollisuuden tarjota sisältöjään – mukaan lukien sisältöjen on-demand-käyttö – välitettäväksi toisten palveluntarjoajien kautta uusille kuluttajaryhmille Suomen ulkopuolella.

Kotimaan markkinoilla tämä merkitsisi ensinnäkin sitä, että nykyisten tv-kanavien catch-up-palveluiden (esim. Arena, Katsomo ja Ruutu) rinnalle voisi syntyä uusia tv-sisältöjä hyödyntäviä on-demand-palveluja. Edelleen lähettäminen vaatii kuitenkin aina lähettäjäyhteyden luvan. Edelleen lähetettävien kansainvälisten kanavien on-demand-palvelut kilpailisivat tällöin myös Suomen markkinoilla toimivien itsenäisten eli tv-yhtiöistä riippumattomien on-demand-palvelujen kanssa. Näin ollen markkinadynamiikka muuttuisi tältä osin toisenlaiseksi.

6.3 Edelleen lähettäjien uudet toimintamallit

6.3.1 Mistä on kyse

Uusilla toimintamalleilla tarkoitetaan esimerkiksi verkkotallennus- eli pvr-palveluja ja automaattisia tekstityksen ja dubbauksen toimintoja. Esimerkiksi tapauksessa, jossa tv-ohjelmaan sisällytettäisiin erikielisiä tekstitysvaihtoehtoja, kyse ei olisi edelleen lähettämisestä, koska ohjelman muuttaminen tällä tavoin olisi ristiriidassa muuttamattomuuskriteerin kanssa. Tämä olisi siten teoreettinen vaihtoehto ja edellyttäisi edelleen lähettämiseen sisältyvän muuttamattomuusvaatimuksen lieventämistä tai poistamista.

6.3.2 Vaikutus Euroopan av-markkinoihin

Direktiivin ulottaminen edelleen lähettäjän uusin toimintamalleihin voisi käsittää monia erilaisia ohjelmiin liitettyjä lisäpalveluja. Jos ne olisivat osa alkuperäistä lähetystä, niiden saattaminen edelleen lähettämässä kollektiivilisensioinnin piiriin voisi helpottaa monissa tapauksissa oikeuksien hankkimista ja siten uusien palveluiden kehittämistä. Jos palvelut olisivat taas edelleen lähettäjän lisäämiä, syntyisi ristiriita edelleen lähettämisen samanaikaisuus- ja muuttamattomuuskriteerien kanssa. Myös tämä olisi teoreettinen vaihtoehto ja edellyttäisi samanaikaisuus- ja muuttamattomuusvaatimuksen lieventämistä tai poistamista.

---

⁵⁴ Esimerkki tällaisesta voisi olla tapaus, jossa BBC:n catch-up-palvelusta olisi katsottavissa suosikkisarja muutamaa viikkoa ennen kuin Yle lähettäisi sen Suomessa.

6.3.3 Vaikutukset Suomen av-markkinoihin

Näiden palvelujen kollektiivilisensiointi syventäisi kohdassa 6.2.3. esitettyjä vaikutuksia rinnakkaisen palveluntarjonnan osalta. Kotimaisten toimijoiden asema kilpailussa voisi heikentyä, jos kuluttajat voisivat katsella automaattisesti tekstitettyjä ja/tai dubattuja ohjelmia kansainvälisten edelleen lähetettyjen kanavien kautta, ennen kuin ne tulevat kotimaisten toimijoiden tarjontaan. Tätä vaikutusta lieventää tosin se, että kansainvälisesti kiinnostavimpia sisältöjä julkaistaan entistä useammin samanaikaisesti useissa maissa.

Toisaalta esimerkiksi automaattitekstityksellä varustetut palvelut voisivat parantaa käytettävyyttä ja lisätä merkittävästikin sisältötarjontaa kuluttajille kansainvälisten sisältöjen osalta, mutta myös kaventaa välillisesti kotimaisten sisältöjen tarjontaa pidemmällä aikavälillä, jos automaattitekstitys johtaisi kotimaisten alan yritysten toimintaedellytysten heikentymiseen. Kansainvälisille markkinoille suuntaavat suomalaiset tuotantoyhtiöt voisivat sen sijaan saada muutoksesta hyötyä, sillä muutos voisi helpottaa suomen kielestä paikallisille kielille tekstitetyn tai dubatun tarjonnan lisäämistä.

Kaiken kaikkiaan on syytä korostaa, että tämä tarkastelu on teoreettista niin kauan kuin edelleen lähettämisen muuttamattomuus- ja samanaikaisuuskriteerit pysyvät tältä osin ennallaan.

6.4 Alkuperämaaperiaatteen soveltaminen rajat ylittävään edelleen lähettämiseen

6.4.1 Mistä on kyse

Tämä direktiivin soveltamisalan mahdollinen laajennus on yhdistelmä edellä olleista kohdista. Suppeimmillaan kyse olisi käytännössä mahdollisuudesta tehdä internetin kautta tv-lähettämistä, jonka oikeuksien hankintaan sovelletaan sekä alkuperämaaperiaatetta että edelleen lähettämiseen liittyvää kollektiivilisensiointia.

Laajimmillaan muutos sisältäisi myös on-demand-tyyppisen sisällön sekä uusien online-palvelujen (kohta 6.3.) sisällyttämisen alkuperämaaperiaatteen soveltamisen sekä edelleen lähettämiseen liittyvän kollektiivilisensioinnin piiriin. Tällaista laajempaa muutosvaihtoehtoa ei kuitenkaan tässä yhteydessä tarkastella, koska sen toteutuminen ei ole realistista kohdissa 6.2. ja 6.3. esitetyistä lähinnä muuttamattomuus- ja samanaikaisuuskriteereihin liittyvistä syistä.

Alkuperämaaperiaatteen soveltaminen merkitsisi sitä, että kansalliset yhteishallinnointiorganisaatiot voisivat myöntää lisenssin myös usean jäsenvaltion alueen rajat ylittävään edelleen lähettämiseen. Tämä koskisi puolestaan käytännössä pääasiassa internetin kautta tapahtuvaa edelleen lähettämistä.

Käytännön esimerkkinä voisi olla tv-lähetys, joka lähetetään satelliitilla Ranskasta ja edelleen lähetetään Suomesta Suomen, Ruotsin ja Norjan markkinoille. Suomen, Ruotsin ja Norjan osalta oikeudet lisensioitaisiin kollektiivisesti Suomessa. Tällöin heräisi kysymys siitä, miten tämä toiminta suhteutuisi esimerkiksi saman Ranskasta lähetettävän lähetysten edelleen lähettämiseen jonkun toisen tahon toimesta vain Ruotsissa ja kolmannen tahon toimesta Norjassa Norjan ja Ruotsin markkinoille. Voisi syntyä tilanne, jossa eri edelleen lähettäjät maksaisivat samojen kanavien edelleen lähettämisestä samoihin maihin merkittävästi erilaisia hintoja eri maissa kunkin yhteishallinnointijärjestön korvaustasosta riippuen. Tällöin edelleen lähettäjät saattaisivat siirtää toimintojaan edullisimman hintatason maahan.

6.4.2 Vaikutus Euroopan ja Suomen av-markkinoihin

Jos kyse olisi ainoastaan lineaaristen lähetysten edelleen lähettämisestä, markkinavaikutukset olisivat pitkälti samankaltaisia kuin kohdissa 5.1. ja 6.1. Eri maissa toimivien yhteishallinnointiorganisaatioiden välillä voisi tosin syntyä kilpailua, jos niiden hintatasot poikkeaisivat toisistaan ja jos hinnoittelussa sovellettaisiin kaikkien lisensioitavien maiden osalta kohdemaiden sijasta yhteishallinnointiorganisaatioiden sijoittautumismaan hinnoittelua.

Tästä tilanteesta on todettava kaksi seikkaa. Ensinnäkin mahdollisen hintakilpailun tulisi oikeudenomistajien mielestä kohdistua vain yhteishallinnointijärjestön kuluihin, ei oikeudenomistajille maksettavien korvausten suuruuteen. Toiseksi EU-tuomioistuimen ratkaisuisissa on katsottu, että hinta ei voi olennaisesti poiketa toisessa maassa sovellettavasta hinnoittelusta ilman hyvin perusteltua syytä.

Jos alkuperämaaperiaatetta sovellettaisiin myös on-demand-palveluihin ja edelleen lähettäjien uusiin lisäpalveluihin ja jos alkuperäisinä lähettäjinä olisi myös uudenlaisia toimijoita eli markkinat avattaisiin kokonaan, markkinavaikutusten arviointiin liittyisi suuria epävarmuustekijöitä. Samaan tapaan kuin Apple ja Spotify ovat mullistaneet musiikkialan toimintamallit, isot kansainväliset yhtiöt voisivat tehdä ennalta arvaamattomia ja radikaalejakin toimia televisioalalla, sillä liikkuvan kuvan markkinat laajasti ymmärrettynä ovat merkittävä sisältöteollisuuden kasvualue. Eri asioiden yhteisvaikutukset voisivat muuttaa kilpailuasetelmia ja niillä voisi olla yllättäviä vaikutuksia oikeuksien tukku- ja vähittäishinnoittelulle sekä sisältöjen saatavuudelle kuluttajien kannalta.

Laajennuksen kokonaisvaikutus olisi yhdistelmä edellä kuvattujen laajennusvaihtoehtojen vaikutuksista. Koska laajennus toisi on-demand-välittämiseen uudenlaista sääntelyä ja koska markkina on voimakkaassa muutoksessa, tähän mahdolliseen direktiivilaajennukseen liittyy myös potentiaalisesti merkittäviä mutta ennalta arvaamattomia vaikutuksia, jotka koskisivat muun muassa alan kilpailutilannetta, liiketoimintamalleja ja sisältömarkkinoiden dynamiikkaa.

7 Radio

Satelliitti- ja kaapelidirektiivi koskee myös radiotoimintaa. Käsittelemme sitä tässä luvussa erillään tv-toiminnasta.

7.1 Lähtökohdat

Radiotoiminnan lähtökohdat poikkeavat tv-markkinoista. Ensinnäkin radiotoiminnassa tarvittavat oikeudet ovat audiovisuaalisia aineistoja yksinkertaisemmat, sillä radiolähetyksen sisältö koostuu pääasiassa puheesta (sisältäen mm. kirjallisten teosten suullisia esityksiä) ja musiikista.⁵⁵

Toiseksi kaupallisten radioiden liiketoimintamalli perustuu mitä todennäköisimmin jatkossakin pääsääntöisesti lähetysteknologiasta riippumatta vapaaseen vastaanottoon ja mainosrahoitukseen.⁵⁶

Kolmanneksi radiotoiminta on kieleen sitoutunutta, mikä rajaa potentiaaliset markkinat pitkälti paikallisiksi, alueellisiksi tai kansallisiksi ohjelmasisällön, mainonnan kohderyhmien sekä kieli- ja kulttuurialueiden mukaisesti. Poikkeuksen tästä muodostavat lähes täysin musiikista koostuvat radiokanavat. Esimerkiksi englanninkielisellä radioasemalla on huomattavasti enemmän potentiaalia kansainvälisillä markkinoilla kuin suomenkielisellä radiolla, joka palvelisi käytännössä vain ulkosuomalaisia. Kaupalliset radiot eivät ole tämän vuoksi valmiita maksamaan lisää musiikkioikeuksista rajat ylittävässä lähetystoiminnassa, ellei toiminta ole kaupallisesti mielekäästä ja kannattavaa.

Edellä mainituista syistä radiokanavien edelleen lähettämisellä ei ole ollut suurta kaupallista merkitystä. Radiokanavien lähettäminen internetin kautta on vähentänyt edelleen tätä tarvetta, ellei kanavia ole geoblokattu. Julkisen palvelun radiokanavat ovat puolestaan palvelleet internetin kautta ensi sijassa kotimaansa ulkopuolella asuvia kansalaisia, jos tähän toimintaan tarvittavista oikeuksista on sovittu.

Radiotoiminta digitalisoituu EU:n alueella eri tahtiin, eri tavoin ja eri syistä. Kaupallisten radioiden kansainvälisen kattojärjestön AER:n mukaan online-radiokuuntelun osuus kokonaiskuuntelusta EU-alueella on tällä hetkellä 6–8 %⁵⁷ ja ulkomaisten asemien kuuntelu minimaalista⁵⁸. Tämän perusteella radiotoiminnan digitalisoituminen ja sen mah-

---

55 Jos radioaseman verkkosivuilla tarjotaan audiovisuaalista materiaalia, siltä osin tilanne vertautuu luvuissa 5 ja 6 esitettyyn arviointiin.

56 Selvyyden vuoksi todettakoon, että on-demand-tyyppiset online-musiikkipalvelut kuten Spotify eivät kuulu tarkastelussamme termin ”radio” piiriin.

57 On kuitenkin huomattava, että tilanne vaihtelee paljon maittain.

58 http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2015-51/satcabreview_aerposition_16112015_12689.pdf

dollistamat uudet palvelut ja lisäominaisuudet, kuten on-demand/catch-up, podcastit ja hybridiradio, eivät ole ainakaan lyhyellä aikavälillä kaupalliselta kannalta yhtä merkittäviä markkina-ilmiöitä kuin vastaavan kaltaiset tv-palvelut.

Maanpäällisiä lähetyksiä lähettävät radioasemat tarvitsevat yleensä toimintaansa varten luvan kansallisilta viranomaisilta, minkä seurauksena niitä säännellään television tavoin tarkasti. Vain verkossa toimivat radioasemat eivät tarvitse FM-radioiden kaltaisia toimilupia, mutta niiden suhteellinen taloudellinen merkitys ainakin Suomen markkinoilla on toistaiseksi ollut hyvin vähäinen.

Perinteisten FM-radioiden tarvitsemien musiikkioikeuksien lisensointi on tapahtunut EU-alueella kansallisella tasolla pääasiassa tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia hallinnoivien yhteishallinnointijärjestöjen kautta. Musiikkioikeuksien hinnoittelu on perustunut yleensä prosenttiosuuteen radioaseman radiotoiminnasta saamasta kokonaistulosta. Julkisen palvelun radiokanavien osalta hinnoittelussa on noudatettu muita periaatteita kuten musiikin ja tosiasiallisten kuuntelijoiden määrää.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana erityisesti angloamerikkalaisen repertoarin online-oikeuksien lisensointi rajat ylittävälle verkkopalveluille on siirretty perinteisiltä tekijänoikeusjärjestöiltä uusille yhtiöille eli ns. hubeille, jotka toimivat pääasiassa suurimpien Euroopan maiden tekijänoikeusjärjestöjen yhteydessä. Tämä puolestaan on vaikuttanut kansainvälisillä markkinoilla internetin kautta toimivien radioiden tarvitsemien musiikkioikeuksien lisensointiin.

Edellä kuvattu hub-kehitys johtaa radioiden mukaan oikeuksien lisensoinnin fragmentoitumiseen ja transaktiokulujen kasvuun. Kaupalliset radiot ovat sen vuoksi esittäneet, että jos aseman alkuperäisen lähetyksen kuuntelusta korkeintaan 5–10 % tapahtuu varsinaisen markkina-alueen ulkopuolella, kansalliset lisenssit kattaisivat myös tämän osan. Suomessa tämä on jo huomioitu sekä Yleisradion että kaupallisten radioiden ja tekijänoikeusjärjestöjen välisissä sopimuksissa. Radioiden mukaan ongelmana on se, ettei tekijänoikeusjärjestöillä ole mahdollisuutta lisensoida em. rajat ylittäviä uusia palveluja.

Radiolähetysten edelleen lähettämisen osalta radioiden kansainvälisen kattojärjestön AER:n mukaan⁵⁹ yksi kompastuskivistä EU-tasolla on radioita ja niiden oikeuksia edustavien yhteishallinnointijärjestöjen puute. Tämä ei ole ongelma Suomessa.

7.2 Vaikutukset Suomen markkinoilla

Satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalan laajentaminen radioiden osalta ei aiheuttaisi Suomessa merkittäviä markkinamuutoksia. Kuluttajien saataville voisi tulla nykyistä enemmän ulkomaisia radioasemia, mutta kielestä, puheenaiheista sekä soitettavasta musiikista (muusta kuin kansainvälisestä hittimusiikista) johtuvista syistä ne kiinnostaisivat todennäköisesti vain pieniä erikoisyleisöjä eivätkä siten muuttaisi juurikaan markkinatilannetta. Lisäksi internetin kautta on jo nyt kuunneltavissa suuria määriä erilaisia ulkomaisia ja kansainvälisiä radioasemia.

Kaupallisilla radioasemilla ei ole intressiä laajentaa toimintaansa ulkomaiden suuntaan, jos käytetty kieli on suomi ja mainonta perustuu paikallisiin, alueellisiin tai korkeintaan kansallisiin yrityksiin, tuotteisiin ja palveluihin, joiden kohderyhmänä ovat Suomessa asuvat kuuntelijat. Raportin kirjoittamisen aikaan Suomessa toimineista asemista poikkeuksen voisivat muodostaa lähinnä venäjänkielinen Sputnik, joka tosin ilmoitti maaliskuussa

⁵⁹ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2015-51/satcabreview_aerposition_16112015_12689.pdf

2016 lopettavansa toimintansa Suomessa, ja englanninkielinen Spirit. Jälkimmäisenkin radion ensisijainen kohderyhmä ovat Suomessa asuvat ulkomaalaiset.

8 Yhteenveto ja johtopäätökset

8.1 Toimijoiden näkemykset

Selvitystyön tavoitteena oli tutkia, millaisia vaikutuksia direktiivin soveltamisalan mahdollisesta laajentamisesta olisi Suomessa alan toimijoille ja miten se vaikuttaisi av-sisältöjen saatavuuteen kuluttajille.

EU-komissio kiteytti syksyllä 2015 toteuttamansa asiaa koskevan kuulemisen tulokset seuraavasti⁶⁰ :

”Yleisenä trendinä ilman syvällistä analyysiä voidaan havaita seuraavaa:

- **Satelliitti:** Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että nykyiset säännökset, mukaan lukien alkuperämaa, ovat edelleen relevantteja. Sen sijaan alkuperämaaperiaatteen laajentaminen koskemaan online-lähetyksiä jakaa mielipiteitä siten, että osa kannattaa, osa olisi varovainen ja osa vastustaa.
- **Kaapeli:** Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että nykyiset säännökset, mukaan lukien alkuperämaa, ovat edelleen relevantteja. Osa vastaajista pitää arvokkaana sitä, että myös simultaanisia ja internetin kautta esitettäviä tv- ja radio-ohjelmia voidaan lisensoida järjestelmän puitteissa, kun taas osa pitää niitä tarpeettomina ja perusteettomina.”

Havaitsimme omassa selvitystyössämme saman kaltaisen tilanteen myös Suomen osalta. Eri toimijaryhmien näkemykset toimenpiteiden tarpeellisuudesta sekä hyödyistä tai haitoista jakaantuivat selkeästi.

Suurin yksimielisyys kotimaisten alan toimijoiden välillä vallitsi siitä, että direktiivin peruseriaatteet, kuten sopimusvapaus, halutaan säilyttää. Myöskään teknologianeutraliteetin soveltaminen eli internetjakelun sisällyttäminen direktiivissä alkuperäiseen lineaariseen lähettämiseen ja edelleen lähettämiseen ei aiheuttanut merkittäviä näkemyseroja tai vastustusta.

Sen sijaan direktiivin soveltamisalan mahdollinen laajentaminen lähettäjäyritysten ja edelleen lähittäjien uudenlaisiin online-palveluihin ja erityisesti on-demand-palveluihin, kuten Netflixiin, aiheutti jyrkkiä näkemyseroja.

Kaupalliset tv-yhtiöt ja tuotantoyhtiöt korostivat sopimusvapauden säilyttämisen merkitystä sekä vapautta valita itse relevantit markkinat ja hankkia tarvittavat oikeudet sen mukaisesti. Kaupalliset tv-yhtiöt pelkäsivät, että direktiivin soveltamisalan laajentaminen

---

⁶⁰ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/contributions-and-preliminary-trends-public-consultation-review-eu-satellite-and-cable>

aiheuttaisi omalta osaltaan laajoja häiriöitä sisältöjen tukkumarkkinoilla ja oman liiketoiminnan pohjan nopeaa rapautumista.

Teleoperaattorit taas korostivat kaupallisten markkinoiden luonnollista dynamiikkaa ja sitä, että kilpailun kautta vain elinkelpoiset toimijat jäävät markkinoille.

Lisäksi toimijat nostivat esiin, että alkuperäiseen ja edelleen lähettämiseen liittyvää terminologiaa ja sen tulkintoja tulisi Suomessa noudatettavien lakien osalta selkiyttää.

8.2 Direktiivilaajennuksen vaikutukset

Markkinavaikutusten arvioinnin osalta voidaan todeta yleisen tason huomiona, että mitä laajemmin direktiiviä sovellettaisiin lähettäjäyritysten ja edelleen lähettäjien uusiin online-palveluihin sekä uudenlaisiin audiovisuaalisiin online-palveluihin, sitä vaikeammaksi vaikutusten ennakoiminen ja arvioiminen muuttuu.

Tämä johtuu ennen kaikkea useiden tekijöiden samanaikaisten kehityskulkujen monimutkaisista vuorovaikutussuhteista, minkä tuloksena kehitys voi toteutua perinteisten alan toimijoiden piirissä täysin arvaamattomallakin tavalla. Lisäksi suuret internetyhtiöt kuten Google ja Facebook voisivat aiheuttaa satelliitti- ja kaapelidirektiivin mahdollisista muutoksista riippumatta vastaavankaltaisia disruptioita av-markkinoille globaalilla tasolla kuin Apple ja Spotify musiikin tarjonnassa, sillä liikkuva kuva laajasti ymmärrettyä on sisältömarkkinoiden vahvimpia kasvualueita. Suurten ja äkillisten muutosten toteutuminen ei kuitenkaan välttämättä riipu juuri lainkaan satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalan mahdollisesta laajentamisesta vaan kansainvälisistä sisältöliiketoiminnan, teknologian ja kuluttajakäyttämisen trendeistä.

Mikäli laajennukset koskisivat vain pelkkää lineaarilähetystä ja sen edelleen lähettämistä, vaikutukset nykytilanteeseen olisivat mitä todennäköisimmin varsin vähäisiä.

On ilmeistä, että soveltamisalan laajentaminen uusiin online-palveluihin vaikeuttaisi jonkin verran kotimaisten kaupallisten tv-yhtiöiden asemaa markkinoilla, kun kilpailu kiristyisi ja mainosansainnan perusteet voisivat heikentyä jossain määrin luvuissa 5 ja 6 esitetyillä tavoilla. Kotimaiset tv-yhtiöt pyrkivät panostamaan kotimaiseen av-sisältöön, sillä se tuo niille merkittävimmän kilpailuedun kansainvälisiin toimijoihin verrattuna sekä kuluttaja- että mainosmarkkinoilla.

Kiristyvä kilpailu merkitsisi vaikeuksia kotimaisille tuotantoyhtiöille ja yksittäisille tekijöille, jos tv-kanavien mahdollisuudet tilata kotimaista sisältöä direktiivistä riippumattomista syistä samaan aikaan heikkenisivät. Tuotantoyhtiöiden menestys riippuisi tällöin oleellisesti siitä, miten hyvin ne onnistuvat kasvattamaan myyntiään Suomen rajojen ulkopuolella. Tämä puolestaan nopeuttaisi tuotannon keskittymistä yhä harvempiin ja suurempiin yksiköihin sekä pieniin, kapeisiin osa-alueisiin erikoistuneisiin toimijoihin.

Kuluttajien kannalta soveltamisalan laajentaminen saattaisi lyhyellä aikavälillä tuoda lisää tarjontaa, lisätä sisältöjen käyttömukavuutta ja vaikuttaa maksullisten palvelujen hintatasoa alentavasti. Pidemmällä aikavälillä kehitys voisi kuitenkin johtaa tilanteeseen, jossa tarjonnan monipuolisuus vähenisi erityisesti kotimaisen tuotannon osalta.

Tv- ja on-demand-palveluja tarjoavien teleoperaattoreiden kannalta soveltamisalan laajentaminen yhtäältä mahdollistaisi uudenlaisia yhteistyösuhteita ja toiminta-alueiden laajentamisen Suomen rajojen ulkopuolellekin, jos erityisesti musiikkioikeuksien lisensiointi yksinkertaistuisi. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi eri maissa toimivien operaattoreiden yhteisiä kansainvälisiä av-palveluja. Lisäksi lisääntynyt tarjonta ja kulutus yhdistyneenä teräväpiirtokuvan yleistymiseen vaatisivat operaattoreilta verkkojen siirtoka-

pasiteetin kasvattamista erityisesti mobiilikäytön osalta, mikä puolestaan merkitsisi investointitarpeiden kasvua.

8.3 Johtopäätökset

Satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalueen laajentaminen lineaariseen internetlähettämiseen sekä alkuperäisen että edelleen lähettämisen osalta olisi mielestämme perusteltua teknologianeutraliteetin kannalta. Tällaisen laajentamisen markkinavaikutukset olisivat tarkastelumme perusteella eri toimijoiden kannalta neutraaleja tai lievästi positiivisia. Emme myöskään tunnista sellaisia markkinavaikutuksia, jotka olisivat joillekin tahoille erityisen negatiivisia.

Ei-lineaarisen (on-demand) välittämisen osalta markkinavaikutukset olisivat suurempia ja niihin liittyy merkittäviä epävarmuustekijöitä. Televisio- ja radioalan kannalta ei-lineaarisen välittämisen liiketoimintamallit poikkeavat oleellisesti alan perinteisistä malleista, ja ne ovat monin osin vasta muotoutumassa. Kansainvälisillä teknologia- ja internetyhtiöillä on suuria intressejä televisioalan ja yleisemmin liikkuvan kuvan liiketoimintaan, ja ne ovat valmiit yllättäviinkin toimiin globaalin markkina- asemansa kehittämiseksi. Samoin uusiin palveluihin liittyvät kuluttajakäyttäytymisen tavat ovat edelleen muotoutumassa.

Kaiken kaikkiaan haluamme korostaa, että edellä kuvatuista vaihtoehdoista riippumatta jo menossa olevat av-markkinoiden muutokset, jotka johtuvat pitkälti digitalisaatiosta, markkinointiviestinnän kehityksestä sekä katselu- ja kulutustottumusten muutoksista, vaikuttavat markkinoihin paljon enemmän kuin satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalan mahdolliset muutokset.

Lisäksi mainittu direktiivi koskee vain yhtä av-alan osa-aluetta eli alkuperäisiä tv-lähetyksiä ja niiden edelleen lähettämistä, jolloin siinä toteutettavat muutokset ovat aina suorassa ja välillisessä suhteessa lainsäädännön muiden osa-alueiden muutoksiin, jotka vaikuttavat myös tv-liiketoimintaan. Tällöin on oleellista, että analyyseissa pyritään ennakkoimaan eri osa-alueilla mahdollisesti tehtävien muutosten yhteisvaikutukset markkinoille ja yksittäisiin toimijaryhmiin.

Edellä esitetystä johtuen muutosten toteuttamisessa on syytä noudattaa varovaisuutta ja huolellisuutta, etteivät muutokset johda epätoivottuihin vaikutuksiin suhteessa direktiivin ja yleisemminkin komission sisämarkkinatavoitteiden monitahoisiin poliittisiin päämääriin.

KUVAILULEHTI

Julkaisija Osasto	Opetus- ja kulttuuriministeriö			Julkaisu-aika 20.9.2016
Tekijä(t)	Jari Muikku ja Timo Argillander			
Julkaisun nimi	Satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalan mahdollisen laajentamisen markkinavaikutuksista Suomessa			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:29			
Julkaisun teema	kulttuuri			
Julkaisun osat/ kieliversiot				
Tiivistelmä	<p>Raportin päätavoitteena on ollut tuottaa jäsenneily arvio direktiivin mahdollisen laajentamisen markkinavaikutuksista käytännön liiketoiminnan tasolla kotimaiselle av-teollisuudelle ja kuluttajien näkökulmasta av-aineistojen saatavuudelle Suomessa. Vaikutuksia analysoidaan sekä alkuperäisen lähettämisen että edelleen lähettämisen osalta. Radiotoiminnan osalta vaikutuksia arvioidaan raportissa erikseen.</p> <p>Analyyysin taustaksi esitellään av-alaan vaikuttava EU- ja kansallinen lainsäädäntö ja erityisesti satelliitti- ja kaapelidirektiivin keskeinen sisältö, siihen vaikuttavan teknisen ja liiketoiminnallisen taustan kehitys, sidosryhmät, joihin direktiivi vaikuttaa, sekä esitetään yleisen tason arviointi direktiivin toimivuudesta tähän saakka. Lisäksi raportissa käsitellään av-markkinoiden kehittymistä ja sen vaikutusta satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalaan.</p> <p>Raportissa todetaan johtopäätöksenä, että satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalueen laajentaminen lineaariseen internetlähettämiseen sekä alkuperäisen että edelleen lähettämisen osalta olisi perusteltua teknologianeutraaliteetin kannalta. Tällaisen laajentamisen markkinavaikutukset olisivat tarkastelun perusteella eri toimijoiden kannalta neutraaleja tai lievästi positiivisia. Raportissa ei ole tunnistettu sellaisia markkinavaikutuksia, jotka olisivat joillekin tahoille erityisen negatiivisia.</p> <p>Ei-lineaarisen (on-demand) välittämisen osalta markkinavaikutukset olisivat suurempia ja niihin liittyy merkittäviä epävarmuustekijöitä. Televisio- ja radioalan kannalta ei-lineaarisen välittämisen liiketoimintamallit poikkeavat oleellisesti alan perinteisistä malleista, ja ne ovat monin osin vasta muotoutumassa, kuten myös palveluihin liittyvät kuluttajakäyttäytymisen tavat.</p> <p>Raportissa korostetaan, että eri vaihtoehdoista riippumatta jo menossa olevat av-markkinoiden muutokset, jotka johtuvat pitkälti digitalisaatiosta, markkinointiviestinnän kehityksestä sekä katso- ja kulutustottumusten muutoksista, vaikuttavat markkinoihin paljon enemmän kuin satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamisalan mahdolliset muutokset.</p> <p>Lisäksi direktiivi koskee vain yhtä av-alaan osa-alueita eli alkuperäisiä tv-lähetyksiä ja niiden edelleen lähettämistä, jolloin siinä toteutettavat muutokset ovat aina suorassa ja välillisessä suhteessa lainsäädännön muiden osa-alueiden muutoksiin, jotka vaikuttavat myös tv-liiketoimintaan. Tällöin on oleellista, että asiaa koskeissa analyyseissa pyritään ennakoimaan eri osa-alueilla mahdollisesti tehtävien muutosten yhteisvaikutukset markkinoille ja yksittäisiin toimijaryhmiin.</p> <p>Raportissa suositellaan, että muutosten toteuttamisessa noudatetaan varovaisuutta ja huolellisuutta, jotta muutokset eivät johda epätoivottuihin vaikutuksiin suhteessa direktiivin ja yleisemmän komission sisämarkkinatavoitteiden monitahoisin poliittisiin päämääriin.</p>			
Asiasanat	alkuperäinen lähettäminen, alkuperämaa, audiovisuaaliset palvelut, edelleen lähettäminen, internetlähetykset, kaapelilähetykset, radio, satelliitti- ja kaapelidirektiivi, satelliittilähetykset, streaming, suoratoisto, tekijänoikeus, televisio, video on demand			
	ISBN (nid.) -	ISSN (painettu) -	ISBN (PDF) 978-952-263-419-1	ISSN (verkkojulkaisu) 1799-0351
	Sivumäärä 48	Kieli suomi	URN http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-419-1	
Julkaisun myynti/jakelu	www.minedu.fi/julkaisut			
Julkaisun kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö			

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Avdelningen	Undervisnings- och kulturministeriet			Utgivningsdatum 20.9.2016
Författare	Jari Muikku ja Timo Argillander			
Publikationens namn	Marknadseffekter i Finland vid en eventuell utvidgning av tillämpningsområdet för satellit- och kabeldirektivet			
Seriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:29			
Publikationens tema	kultur			
Publikationens delar/ språkversioner				
Referat	<p>Huvudsyftet med rapporten har varit att ta fram en strukturerad bedömning av vilka marknadseffekter en eventuell utvidgning av direktivet har på den rent praktiska affärsverksamheten inom den inhemska av-industrin samt på tillgången till av-material i Finland ur konsumentperspektiv. Effekterna både på ursprunglig sändning och på vidaresändning behandlas i analysen. Effekterna på radioverksamheten bedöms separat i rapporten.</p> <p>Som bakgrund till analysen presenteras den EU-lagstiftning och nationella lagstiftning som påverkar av-branschen och särskilt det centrala innehållet i satellit- och kabeldirektivet, utvecklingen av den tekniska och affärsmässiga omgivningen och de intressenter som påverkas av direktivet. Dessutom presenteras en allmän bedömning av hur direktivet fungerat hittills. I rapporten behandlas även av-marknadens utveckling och dess effekter på tillämpningsområdet för satellit- och kabeldirektivet.</p> <p>Slutsatsen i rapporten är att en utvidgning av satellit- och kabeldirektivets tillämpningsområde till linjär internetsändning i fråga om såväl ursprunglig sändning som vidaresändning kan vara motiverad med hänsyn till den tekniska neutraliteten. Utifrån granskningen är marknadseffekterna av en sådan utvidgning neutrala eller något positiva för de olika aktörerna. I rapporten identifieras inga sådana marknadseffekter som är särskilt negativa för några parter.</p> <p>I fråga om icke-linjär (on-demand) sändning är marknadseffekterna större och förknippade med avsevärda osäkerhetsfaktorer. Ur tv- och radiobranschens synvinkel avviker affärsmodellerna för icke-linjär sändning inte väsentligt från branschens traditionella modeller och till många delar håller de först nu på att utformas, liksom även konsumentbeteendet i tjänsterna.</p> <p>I rapporten poängteras det att oberoende av de olika alternativen är det de förändringar på av-marknaden som redan pågår och som i stor utsträckning är en följd av digitaliseringen, utvecklingen av marknadskommunikationen, och förändringarna i tittar- och konsumtionsvanorna, som påverkar marknaden mycket mer än eventuella ändringar i tillämpningsområdet för satellit- och kabeldirektivet.</p> <p>Dessutom gäller direktivet endast ett av av-branschens delområden, nämligen de ursprungliga tv-sändningarna och vidaresändningen av dem. Det innebär att de planerade ändringarna inom området alltid står i direkt och indirekt relation till de ändringar inom lagstiftningens övriga delområden som också påverkar tv-verksamheten. Då är det viktigt att man i analyser av detta område strävar efter att förutse vilka de samlade konsekvenserna av ändringar som eventuellt görs inom olika delområden är på marknaden och enskilda grupper av aktörer.</p> <p>I rapporten rekommenderas det att man iakttar omsorg och varsamhet vid genomförande av ändringar, för att dessa inte ska leda till oönskade effekter i förhållande till de mångfacetterade politiska syftena med direktivet och mer allmänt med kommissionens mål för den inre marknaden.</p>			
Nyckelord	ursprunglig sändning, ursprungsland, audiovisuella tjänster, vidaresändning, internet-sändning, kabelsändningsverksamhet, radio, satellit- och kabeldirektivet, satellitsändning, streaming, direktuppspelning, upphovsrätt, television, video on demand			
	ISBN (tryckt) -	ISSN (tryckt) -	ISBN (PDF) 978-952-263-419-1	ISSN (webbpublikation) 1799-0351
	Sidoantal 48	Språk finska	URN http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-419-1	
Finansiering/förläggare	www.minedu.fi/publikationer			
Beställningar/ distribution	Undervisnings- och kulturministeriet			

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2016 ilmestyneet

- 1 Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset
- 2 Tutkijanuran tilannekuva. Tutkijanuratyöryhmän loppuraportti
- 3 Miten tohtorit työllistyvät
- 4 Taidenäyttelyiden järjestämiseen liittyvistä sopimus- ja korvauskäytännöistä. Työryhmän loppuraportti
- 5 Studiegångar och integrering av invandrare – smärtpunkter och åtgärdsförslag
- 6 The educational tracks and integration of immigrants – problematic areas and proposals for actions
- 7 Opintotuen uudistaminen. Selvitysmiehen raportti
- 8 Ehdotus koulutussopimuksen käyttöönotosta ammatillisessa koulutuksessa
- 9 Koulutusviennin tiekartta (2016–2019)
- 10 Osaamis- ja koulutustarpeiden valtakunnallisen ennakkoinnin kehittäminen
- 11 Liikuntatoimi tilastojen valossa; Perustilastot vuodelta 2014
- 12 Tutkimuksen tieteidenvälisyys ja laatu
- 13 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionavustustoiminnan uudistaminen
- 14 Yrittäjyyden tukemisen hyvät käytänteet korkeakouluissa 2016
- 15 Neliportaisen tutkijanuramallin arviointihanke. Loppuraportti
- 17 Taiteen ja kulttuurin valtionavustuspolitiikan uudistus
- 18 Pieni riski – suuri mahdollisuus; Ehdotus audiovisuaalisen tuotannon kannustinjärjestelmäksi
- 19 Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa – painopisteenä harrastamisen hinta
- 20 Vietävän hyvää toisen asteen koulutusta! Toimet toisen asteen koulutusviennin edistämiseksi
- 21 Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä; Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset
- 22 Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille
- 23 Ehdotus uudeksi ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeksi; Väiliraportti työelämän ohjausryhmältä ammatillisen tutkintorakenteen uudistamiseksi
- 26 Työpajatoiminta 2015
- 28 Etsivä nuorisotyö 2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-419-1 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)